

บทที่ 4

วิวัฒนาการและแนวความคิดเกี่ยวกับผลของการกระทำและความรับผิดชอบ

ถ้าจะพิจารณาให้แน่ชัดลงไปว่า ผลอย่างไรบ้างที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ ในทางกฎหมายนั้น เป็นการยากที่จะกำหนดหลักเกณฑ์แน่นอน ทั้งนี้เพราะเป็นปัญหาทางธรรมชาติ ปัญหาความรับผิดชอบ และปัญหากฎหมายปะปนกันอยู่ ทำให้ลำบากที่จะแยกออกจากกันอย่างแจ่มชัด นอกจากนี้คำพิพากษาของศาลต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศใดก็ตามก็มีใ้ควางหลักเกณฑ์แน่นอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ส่วนมากที่ปรากฏให้เห็นได้แก่ การกล่าวถึงผลโดยใช้คุณศัพท์ต่าง ๆ มาประกอบซึ่งบางทีก็เรียกว่าผลโดยตรง , ผลใกล้ชิด ผลธรรมดา หรือเหตุที่มีความสำคัญ (substantial) สิ่งเหล่านี้หมายถึงอะไร มีแนวความคิดทฤษฎีต่าง ๆ เช่น

ทฤษฎีที่ถือเอาน้ำหนักแห่งเหตุเป็นประมาณ¹ ตามทฤษฎีนี้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้เมื่อพิจารณาแล้วมีน้ำหนักมากในการก่อให้เกิดผลก็ถือว่า การกระทำของผู้นั้นได้ทำให้เกิดผลเช่นว่านั้น เช่น การพันแขนของผู้อื่นขาด ผู้เสียหายรักษาแผล ไม่ดีจึงถึงแก่ความตาย ดังนั้น การพันแขนเป็นการกระทำที่มีน้ำหนักมากที่สุด ที่ทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายจึงต้องถือว่าการตายเกิดจากการพันแขนขาด (ซึ่งผู้ตายจะมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา ก็แล้วแต่เจตนาของผู้นั้น คือประสงค์ต่อผลคือความตายของผู้เสียหายหรือไม่)

ทฤษฎีที่ถือเอาคุณสมบัติแห่งเหตุเป็นประมาณ ตามทฤษฎีนี้ได้แบ่งแนวของเงื่อนไขออกเป็น 2 พวก ต่างหากจากกัน พวกหนึ่งเกิดจากการเคลื่อนไหว (dynamic) อีกพวกหนึ่งเป็นเหตุที่คงที่ (stable) และถือว่าเฉพาะพวกแรก

¹ หยัค แสงอุทัย, หน้า 886

เท่านั้นที่เห็นสาเหตุสำคัญอันทำให้เกิดผล ส่วนพวกหลังเป็นแต่เพียงเหตุที่ช่วยสนับสนุนเท่านั้น ตัวอย่างเช่น บุคคลหนึ่งมีอาการผิดปกติ คือ หูเป็นโรคอยู่แล้ว ต่อมาเมื่อมาพบหม่าที่หูทำให้ถึงแก่ความตาย ดังนั้นการที่มีอาการหูเป็นโรคถือว่าเป็นเหตุที่อยู่เบื้องหลัง ไม่ได้มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่การที่หูเป็นเหตุที่ทำให้เป็นเหตุที่มีกำลังเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง จึงต้องถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลคือความตาย (ซึ่งผู้กระทำจะต้องรับโทษฐานฆาตกรรมตาย โดยเจตนา หรือโดยไม่เจตนา ก็ยอมแล้วแต่เราเขามีเจตนาจะฆาตีตายตั้งแต่แรกหรือไม่)

อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้จะนำมาใช้ได้ยาก² เพราะจะทำให้การงดเว้นไม่กระทำจะไม่ถูกลงโทษไป ตัวอย่างเช่น คนเฝ้าทางข้ามทางรถไฟได้ละเลยไม่ปิดกั้นถนนเมื่อถึงเวลาที่รถไฟจะแล่นผ่าน ในขณะที่มีรถยนต์แล่นติด ๆ กันมาเพื่อจะข้ามทางรถไฟอยู่ 2 คัน คันแรกพอข้ามทางรถไฟไปได้ก็เกิดเครื่องชนดับ ส่วนคันหลังก็คิดตามมาอย่างกระชั้นชิด และถูกคันหน้าขวางทางอยู่จึงหลบรถไฟไม่ทันถูกรถไฟที่กำลังแล่นมาชนเอา เช่นนี้ คนเฝ้าทางรถไฟและไม่ปิดกั้นถนนไม่มีส่วนต้องรับผิดชอบในการที่รถยนต์ได้ชนกับรถไฟ เพราะการที่คนเฝ้าทางรถไฟไม่ปิดกั้นถนนนั้น ตามทฤษฎีนี้ถือว่าเป็นเพียงเหตุคงที่ (stable) เท่านั้น

ทฤษฎีเงื่อนไขโดยทางและใกล้ชิดกับผลที่เกิดขึ้น (Condition
prochaine et immediate du resultat)³ ทฤษฎีนี้ถือว่าเงื่อนไข
ที่มีความสัมพันธ์กับผล ต้องเป็นเงื่อนไข หรือการกระทำที่มีความสัมพันธ์โดยตรง

¹ โกลเมน ภัทรภิมย์, หน้า 105

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 106

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105

และใกล้ชิดกับผลที่เกิดขึ้น นักนิติศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่า ทฤษฎีนี้แคบเกินไป ดังตัวอย่างที่จะขอนำมาพิจารณาต่อไปนี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องถึงหลักผลโดยตรงและใกล้ชิดกัน แต่เป็นการอ้างเพื่อปฏิเสธว่าไม่ใช่หลักนี้รับแก้คดี "...เมื่อได้พิจารณา มาตรา 319 และ 320 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ซึ่งบัญญัติให้ลงโทษบุคคล ที่ได้กระทำโดยไม่มีเจตนาเป็นเหตุใหญ่บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย หรือบาดเจ็บ จะเห็น ได้ว่ามาตราดังกล่าวนั้น ได้ได้บัญญัติว่าการกระทำนั้นต้องเป็นเหตุโดยตรง และใกล้ชิด กับผลที่เกิดขึ้น..."¹

ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม (Theory of adequate cause)
 ความทฤษฎีนี้การกระทำใด ๆ ซึ่งเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดผลนั้น ๆ โดยทั่ว ๆ ไปยอม เป็นเหตุให้เกิดผลเช่นนั้น ความเหมาะสมแห่งเหตุนี้อาจจะแยกออกเป็น²

(ก) พิจารณาทางตามผู้กระทำ (Subjective) กล่าวคือแล้วแต่ว่า ก่อนหน้าลงมือกระทำ ผู้กระทำสามารถเห็นผลของการกระทำเช่นนั้นได้หรือไม่

(ข) พิจารณาทางลักษณะของการกระทำนั้นเอง (Objective) โดยพิจารณาย้อนกลับไปที่เหตุ (Exante) กล่าวคือ ตามความรู้และความชำนาญ ของมนุษย์สามารถจะเห็นผลนั้น ๆ ได้ก่อนการกระทำหรือไม่

(ค) พิจารณาทางลักษณะของการกระทำนั้นเอง (Objective) แต่โดยการพิจารณาภายหลัง (Expost) กล่าวคือ แล้วแต่ว่าผู้พิพากษาจะสังเกตเห็น ว่าจะผลนั้น ๆ เหมาะสมที่จะเกิดการกระทำนั้น ๆ หรือไม่

¹ Roger Medle and Andre Vitu, Traite De Droit Criminal, (Deuxieme e dition, Paris : Editions Cujas, 1973), p. 555

² หยุด แสงอุทัย, หน้า 887

ก. ไม่มีเจตนาฆ่า ข. และจะให้ ก. รับผิดชอบต่อความตายโดยประมาณก็ได้ เพราะ ก. ไม่ได้ประมาณ ถึงแม้ ก. จะใช้ความระมัดระวังอย่างใดก็ทราบไม่ได้ว่า รถไฟจะตกราง และ ข. จะถึงแก่ความตาย)

ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย¹ ความคิดในการพิจารณาการกระทำ และผล โดยหลักในทางภาวะวิสัยนั้น Richard Honig ได้เป็นผู้ริเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1930 จุดเริ่มต้นของ Richard Honig ในเรื่องความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัยนั้นเกิดขึ้นจากปัญหาที่ไม่ลงรอยกันระหว่างทฤษฎีเงื่อนไขที่ถือว่า เหตุทุกเหตุมีค่าเท่ากัน กับทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมที่ถือเอาเฉพาะ เหตุที่เหมาะสมเท่านั้น แต่ Honig ได้เบนปัญหาไปอีกทางหนึ่งโดยเห็นว่า "ในทางกฎหมายนั้นมีเรื่องราวของการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลแต่เพียงอย่างเดียว แต่ปัญหาที่จะต้องพิจารณาคือไปอีกว่าผลนั้นเป็นผลที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบหรือไม่" แนวความคิดของทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย จึงเป็นอย่างเดียวกันกับแนวความคิดของทฤษฎีเหตุที่สำคัญ

ตามทฤษฎีความรับผิดชอบในทางภาวะวิสัย ถือหลักว่า "ผลของการกระทำ จะเป็นผลที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นก่ออันตรายต่อการเกิดผลที่กฎหมายไม่พึงประสงค์ขึ้น และอันตรายได้เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น"

หลักทฤษฎีนี้สามารถแก้ไขปัญหาของการกระทำและผลได้หลายกรณี ที่ทฤษฎีอื่น ๆ ไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น สามารถแก้ปัญหาลูกบอลที่ผู้กระทำโยนออกไปแล้วตกลงมาใส่คนข้างทาง ถึงแม้ว่าลูกบอลนั้นจะตกลงมาใส่คนข้างทางโดยไม่ตั้งใจก็ตาม หรือกรณีที่ผู้กระทำโยนลูกบอลออกไปแล้วลูกบอลนั้นตกลงมาใส่คนข้างทางโดยบังเอิญก็ตาม

¹ คณิต วรรณ, "ปัญหาการกระทำและผล" วารสารนิติศาสตร์

การกระทำ กรณีจึงถือว่าผลที่เกิดขึ้นมีโทษที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ ในกรณีนี้ Rudolphi กล่าวว่า " ความมุ่งหมายของกฎหมายอาญามีไว้ว่าของการจะห้าม การกระทำที่เป็นการลดความร้ายแรงของผล หรือการกระทำที่เป็นการบรรเทาการทำอันตรายต่อคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgutverletzung) หรือการกระทำที่เป็นการยืดเวลาของการเกิดผลออกไป นอกจากนี้ในกรณีที่ผลอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น อยู่คู่และเกิดขึ้นอย่างเดียวกันในเวลาเดียวกันนั้นเอง แม้หากว่าจะปราศจากการกระทำของผู้กระทำนั้นก็ตาม เป็นต้นว่า ก. และ ข. ยิง ค. ตาย ดังนั้นจึงถือว่า ทั้งสองคนต้องรับผิดชอบในผล เพราะเป็นผู้ก่ออันตรายขึ้นจากการกระทำนั้น

แต่สำหรับศาลฎีกาแล้วถือหลักว่า ผลที่เกิดขึ้นต้องเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลย เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 55/2491 จำเลยชกผู้เสียหายที่ขากรรไกร 1 ที่ผู้เสียหายล้มหายทอยฟ้าคพันถนน ผู้เสียหายมีอาการเมาสุรา เลือกคิดแรงอยู่แล้ว ความสะเทือนที่ล้มพาดทำให้เส้นโลหิตในสมองแตก ผู้เสียหายพูดไม่ได้และถึงแก่ความตายใน 7 ชั่วโมงต่อมา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่ผู้เสียหายล้มหายทอยฟ้าคพันถนนเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของจำเลย จำเลยมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้คนตาย (ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 290)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 150/2493 จำเลยใช้พายตีผู้เสียหาย ซึ่งนั่งเรือลำเดียวกันมา โดยเจตนาทำร้าย เรือเกิดล่ม ผู้เสียหายจมน้ำตาย จำเลยมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เป็นเหตุให้คนตาย (ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 290)

หมายเหตุ : ถ้าจำเลยมีเจตนาฆ่าโดยทำร้ายเขาแล้วปล่อยให้จมน้ำตาย จำเลยก็มีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาตามมาตรา 288 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2142/2499)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 893/2509 จำเลยเอาอาวุธขวางผู้เสียหาย ผู้เสียหาย
หลบก่อนอาวุธจะไป มือพาดไปถูกขางเรือได้รับบาดเจ็บ แม้อาวุธจะไม่ถูกผู้เสียหาย แต่
อันตรายแก่กายของผู้เสียหายก็สืบเนื่องมาจากกรกระทำของจำเลย จำเลยมีความผิด
ฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ไม่ใช่เพียงพยายามทำร้ายร่างกาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 651/2513 จำเลยชักปืนจะยิงนายเสงี่ยม นายซอน
พวกของจำเลยได้ปิดกระบอกปืนเฉออกไป กระสุนปืนลั่นไปถูกนายสมจิต พวกของ
จำเลยเองตาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กระสุนปืนที่ลั่นพลาดไปถูกนายสมจิตตายเกิดจาก
การยิงของจำเลย จำเลยมีความผิดฐานฆาตกรรมโดยพลาด ตามมาตรา 288
ประกอบ 60

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1011/2503 จำเลยซึ่งจักยานยนต์โดยประมาท
ชนกับรถสามล้อ ผู้โดยสารในรถสามล้อตกจากรถกระเด็นไปล้มนอนอยู่ที่ทางรถราง
พอดีรถรางแล่นมาถึงจึงทับและครูดจนถึงแก่ความตาย โดยรถรางมิได้แล่นมาเร็ว
ผิดธรรมดา ถือว่าความตายเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของจำเลย จำเลย
มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท ตามมาตรา 291

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1973/2497 จำเลยขับรถยนต์โดยประมาทด้วย
ความเร็วสูงเกินอัตรา เป็นเหตุให้รถที่จำเลยขับชนเหล็กกั้นถนน ปลายเหล็ก
ทะลุรถเข้ามาถูกคนนั่งในรถจำเลยถึงแก่ความตาย แม้เหล็กกั้นนั้นจะยื่นออกมา
ขวางถนนก็ตาม จำเลยก็มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท เพราะเป็นผล
โดยตรงจากการขับเร็วเกินสมควรของจำเลย

ถ้าคดีไม่ได้ควมวง ผลเกิดจากการกระทำของจำเลย ศาลฎีกา
ก็ไม่ลงโทษจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 279/2467 เด็กป่วยเป็นไขมีอาการคล้ายกาฬโรค แพทย์เจาะโลหิตไปตรวจ เด็กเกิดถึงแก่ความตายหลังจากเจาะโลหิต 1 ชั่วโมง จะลงโทษแพทย์ฐานทำให้คนตายโดยประมาทไม่ได้ เด็กอาจตายด้วยโรคที่ตนเป็นอยู่

หลักผลโดยตรงตามที่ศาลฎีกาวางกฎเกณฑ์ไว้¹ ตรงกับหลักทฤษฎีเงื่อนไข¹ ใดๆก็ ทฤษฎีสำคัญที่นักนิติศาสตร์เยอรมันได้วางหลักไว้ และศาลไทยนำมาใช้ สำหรับการพิจารณาในเรื่องผลของการกระทำเพื่อให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ มีอยู่ด้วยกัน 2 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีเงื่อนไข
2. ทฤษฎีเหตุเหมาะสม

1. ทฤษฎีเงื่อนไข

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ Julius Glaser ชาวออสเตรียเป็นผู้ กำหนดขึ้นและนำมาใช้ในเยอรมันโดย Maxcimilian von Buri ผู้พิพากษา ศาลสูงสุดแห่งอาณาจักรไรซ์ และฝ่ายศาลในเยอรมันได้ใช้ทฤษฎีนี้ในการพิจารณา ปัญหาการกระทำและผลตลอดมาจนปัจจุบัน² หลักวินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามทฤษฎีเงื่อนไขเป็นหลักที่ใช้วินิจฉัยผลทางธรรมชาติ ฉะนั้นการใช้ ทฤษฎีเงื่อนไขวินิจฉัยผลที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาจึงตรงกับผลทางธรรมชาติ แห่งการกระทำของเขาด้วย³ ทฤษฎีนี้ถือว่า การกระทำทุกอย่างที่รวมกันเป็นต้นเหตุ ให้เกิดผลขึ้นตามธรรมชาติอย่างหนึ่งอย่างใดไปเสีย ผลก็จะไม่เกิดขึ้น ถ้าผลไม่เกิดขึ้นก็ถือว่า การกระทำนั้นมีความสัมพันธ์กับผล แต่ถ้ามิมีการกระทำอย่างนั้นแล้วผลก็ยังเกิดขึ้น ก็ถือว่า การกระทำนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับผล เช่น ก. ขับรถยนต์ทับคนตายโดย

¹ ทวี กสิยพงศ์, คำบรรยายอาญานิติ 2527, (กรุงเทพฯ : สำนักอบรม-ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2527), หน้า 27

² คณิต ณ นคร, หน้า 112

³ จิตติ ตึงศภัทย์, หน้า 135

ประมาณ เหตุต่าง ๆ (เงื่อนไข) ที่ประกอบกันทำให้เกิดผลเช่นนั้นมิใช่แต่เพียง
 ความประมาณของผู้ขับรถซึ่งขับรถเร็วเกินสมควร แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น
 แต่ต้องประกอบด้วยเหตุอื่นด้วย เช่น ถนนลื่นกว่าปกติ ห้ามล้อไม่เรียบร้อย
 แสงสว่างไม่เพียงพอ ผู้ตายข้ามถนนช้า หรือเร็วมากเกินไป หรือมีรถคันอื่นขับ
 ส่วนมาอีกด้วย ซึ่งถ้าไม่ประกอบพร้อมด้วยเหตุเหล่านี้ทุกเหตุแล้ว ผลคงไม่เกิดขึ้น
 ดังนั้น ถ้าผู้ขับรถช้าหรือในความเร็วกว่าสมควร หรือถ้าถนนไม่ลื่นเช่นนั้น แสงสว่าง
 ดีกว่านั้น ผู้ตายเกินช้าหรือเร็วมากกว่านั้น หรือแม้ว่าไม่มีรถอื่นส่วนมา ถ้าไม่มีแม้แต่
 เหตุใดเหตุหนึ่งผลก็คงไม่เกิดขึ้น การกระทำต่าง ๆ ที่มารวมกันจนเกิดผลเช่นนั้น แต่
 ละอย่างตางก็ถือว่า เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ผลเกิดขึ้น ถ้าขาดการกระทำอันหนึ่งอันใด
 ไปเสีย ความตายก็จะไม่เกิดขึ้น จึงต้องถือว่า การกระทำทุกอย่าง เป็นเหตุให้เกิดผล
 ได้เท่าเทียมกันทั้งนั้น บางท่านจึง เรียกทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีความเท่าเทียมกันแห่งเหตุ
 (Theory of Equivalence of Causes) หลักที่จะนำมาพิจารณาว่ามีความ
 สัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเกิดขึ้นหรือไม่คือ ต้องตั้งคำถามว่า ถ้าไม่มีการ
 กระทำของจำเลยแล้ว ผลอันนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าคำตอบที่ได้รับเป็นว่า ถ้าไม่มี
 การกระทำของจำเลย ผลก็ไม่เกิด เช่นต้องถือว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำของ
 จำเลย แต่ถาคำตอบเป็นว่า แม้ไม่มีการกระทำของจำเลยผลก็ยังเกิด เช่นรถลื่น
 ไม่ได้ว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำของจำเลย ตามตัวอย่างข้างต้น ถ้าผู้ขับรถไม่ขับ
 รถเร็วเกินสมควร ก็จะไม่ตีคนตายแล้ว ก็ถือว่าผู้ขับรถต้องรับผิดชอบประมาณ
 เป็นเหตุให้คนตาย แต่ถาคำตอบที่ได้รับเป็นอีกอย่างหนึ่ง คือถึงแม้จะขับรถไม่เร็ว
 เกินสมควร ผลก็ยังจะต้องเกิดขึ้น เช่น เพราะรถที่สวนมาทำให้ผู้ขับรถต้องหักรถ
 หลบโดยกระทันหัน แม้จะขับรถไม่เร็วเกินสมควร ก็ยังไม่สามารถหยุดรถได้ทัน
 และต้องชนผู้ตายอยู่นั่นเอง ดังนั้นแล้วก็ไม่ถือว่า ผู้ขับรถได้ประมาณทำให้คนตาย
 เนื่องจากขับรถเร็วเกินสมควร เพราะแม้ว่าจะขับรถโดยความระมัดระวังพอสมควร
 ก็ยังคงเกิดผลอันเดียวกันนั้น¹

¹ จิตติ กิ่งศรัทธา, หน้า 136

ฉะนั้น ตามทฤษฎีเงื่อนไขให้ความหมายแบ่งได้เป็น 2 ตอน คือ ถ้าไม่มีการเคลื่อนไหว (การกระทำ) ผลก็ไม่เกิดขึ้น นี่คือหลักของเรื่องเงื่อนไข เพราะถ้าไม่มีการกระทำผลก็ไม่เกิดขึ้นไม่ได้ อีกตอนหนึ่งก็คือ ถ้าจะเกิดผลเช่นนี้ ถึงแม้จะไม่มี การเคลื่อนไหว ก็ไม่ใช่ผล กล่าวคือ ถึงแม้ว่าจะไม่มีข้อเท็จจริงอย่างนี้ คือ ไม่มี การเคลื่อนไหวก็ยังคง เกิดผลขึ้น เช่นนี้ก็ไม่ใช่ผลของการเคลื่อนไหววิยาบท

นี่ก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนไหววิยาบทกับผล ซึ่งเป็น ทฤษฎีที่พิจารณาได้ง่าย และปรับเข้ากับกฎหมายอาญาที่ไม่ถือความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตรงครัดนัก และแม้จะไม่มีผลเกิดขึ้นเลยก็ยังไม่โทษได้

กรณีวินิจฉัยความหมายของทฤษฎีเงื่อนไข แยกพิจารณาได้คือ

1. ถ้าไม่มีการกระทำ ผลจะไม่เกิด
 2. มีเหตุอื่นทำให้เกิดผลนั้นด้วย
 3. แม้ไม่มีการกระทำ ผลก็ยังเกิด
1. ถ้าไม่มีการกระทำ ผลจะไม่เกิดขึ้น

โคกลาวมาแล้วว่าหลักวินิจฉัยทฤษฎีนี้ ตรงกับหลักวินิจฉัยเรื่องผลทางธรรมชาติและการพิสูจน์ถึงผลนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่อง ของพยานหลักฐานมาแล้ว อาศัยเหตุผลจากความคิดธรรมดา เพื่อให้ได้ความว่าเป็นความรับผิดชอบของจำเลย หลักวินิจฉัยข้อนี้จึงต้องพิสูจน์ว่า มีพยานหลักฐานเพียงพอให้ฟังได้หรือไม่ ถ้าได้มีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นแล้ว ผลนั้นจะไม่เกิดขึ้น ในกรณีข้อพิสูจน์พอฟังได้ว่า ถ้าไม่มีการกระทำเช่นนั้น ผลจะไม่เกิดขึ้น ก็ถือได้ว่าจำเลยต้องรับผิด เพราะผลนั้น เกิดจากการกระทำ แต่ในกรณีที่ไม่มีข้อพิสูจน์ว่าถ้าไม่มีการกระทำนั้น ผลจะไม่เกิดขึ้นเช่นนั้นแล้ว ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นผลให้จำเลยต้องรับผิดในการกระทำนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 55/2491 สมครใจวิวาทชกตอยกัน ชกเขาลมหงายหลังศีรษะฟาดฟันคอนกรึทคอสะพาน ถึงแก่ความตายโดยเส้นโลหิตแตก ทั้งนี้ผู้กระทำมีความผิดฐานฆาตคนตายโดยโหดเหี้ยม

จะเห็นได้ว่า การกระทำของจำเลยเป็นเพียงหนึ่งในหลาย ๆ เหตุที่ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ซึ่งถ้าไม่มีการกระทำของจำเลยแล้ว ความตายก็จะไม่เกิดขึ้น จึงถือว่า ความตายเป็นผลมาจากการกระทำของจำเลย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้าไม่มีเหตุการณ์เคลื่อนไหวอริยาบท ผลก็จะไม่เกิดขึ้น เช่น คน ๆ หนึ่งเป็นวัณโรคอยู่แล้ว หรือเป็นโรคโลหิตไมแข็งตัว หรือกระหม่อมบางเหล่านี้ถ้าถูกอะไรเข้าหน่อย อาการก็จะกำเริบบาง เลือดไหลไม่หยุดบาง และถึงแก่ความตาย ต้องถือว่าความตายเป็นผลมาจากการกระทำเหมือนกัน ซึ่งตามกฎหมายอังกฤษ ถือว่ามีความผิดฐานทำให้คนตาย แต่ไม่มีเจตนาฆ่าต้ง เช่นคดีที่จะนำมาพิจารณาข้างต่อไปนี้

คดีอัยการโจทก์ Frafier จำเลยปี 1936¹ เป็นเรื่องของผู้เสียหาย ซึ่งมีโรคประจำตัวคือโลหิตไหล ทำให้ไหลไม่หยุด คือโลหิตจะไหลเรื่อยไปจนกระทั่งตาย ศาลได้พิพากษาว่า การที่จำเลยไปชกปากแล้วเลือดออกที่ริมฝีปากและโลหิตไหลจนกระทั่งตาย จำเลยมีความผิดฐานฆาตคน แต่ไม่ถือว่ามีความผิดฐานฆาตคนตามกฎหมายไทย ไม่มีความผิดฐาน murder เป็น manslaughter คือมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ตามมาตรา 290

คดี Hopkins V. Commonwealth² ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องชายคนหนึ่งเป็นวัณโรคและถูกทำร้าย และถึงแก่ความตายเพราะวัณโรคกำเริบตามกฎหมายอังกฤษถือว่า มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ซึ่งตรงกับกฎหมายไทย มาตรา 290 ประมวลกฎหมายอาญา

¹ จิตติ กิ่งศรัทธี, แผนฉลิวคำบรรยายกฎหมายอาญา, หน้า 39

² เรื่องเดิม

2. มีเหตุอื่นทำให้เกิดผลนั้นด้วย

สืบเนื่องมาจากเหตุอื่นใจอื่น หรือนักนิติศาสตร์บางคนเรียกว่าทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ ซึ่งถือว่าผลอันหนึ่งมิได้เกิดจากเหตุใดเหตุหนึ่งแต่เพียงเหตุเดียว แต่ยอมมีหลายเหตุรวมกันที่จะก่อให้เกิดผลอันใดอันหนึ่งขึ้น ซึ่งถ้าขาดเหตุอันหนึ่งเสียแล้วผลก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นทุก ๆ เหตุจึงมีน้ำหนักเท่ากัน และแต่ละเหตุยอมเป็นสาเหตุแห่งผลอันเดียวกันทุกอัน ฉะนั้นกรณีที่เกิดจากการกระทำของบุคคลหลายคน โดยไม่ใคร่รวมกันกระทำ แต่การกระทำเหล่านั้นเมื่อรวมกันแล้วก่อให้เกิดผลร้ายขึ้น ดังนั้นผู้กระทำทุกคนต้องรับผิดชอบ บุคคลเหล่านั้นจะเถียงว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเพียงคนเดียว ตนจึงไม่ควรถับผิดในผลนั้นไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1973/2497 ขอให้จริงปรากฏว่า มีเหล็กกั้นถนนออกมาขวางเกะกะอยู่ รถที่จำเลยขับมานั้นขับโดยเร็วเกินควรจึงชนเหล็กกั้นนั้น เป็นเหตุให้คนตาย ถ้าปรากฏว่าหากจำเลยไม่ขับรถเร็วกว่าที่ควร จำเลยก็สามารถขับรถหลบพ้นไปได้ ดังนั้นจึงถือได้ว่า ความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำโดยประมาทของจำเลยเป็นความผิดตามมาตรา 252 (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1068/2502 เมื่อจำเลยรู้อยู่ว่า ผู้ตายกำลังโหนตัวอยู่ข้างนอกรถคันขวา และกำลังมีรถสวนมาด้วยความเร็ว จำเลยก็มีโอกาสลดความเร็ว หรือหยุดรถ เพียงแค่หักรถหลบในระยะกระชั้นชิด ผู้ตายจึงถูกรถที่สวนมาเฉี่ยว ถึงแก่ความตาย ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจะต้องมีตามวิสัย และพฤติการณ์ และจำเลยอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอเช่นนั้น เป็นการกระทำโดยประมาท

ตัวอย่าง 1. ก. ข. ค. ต่างคนต่างเจตนาฆ่าเขา โดยวิธีให้ยาพิษ โดยไม่ได้สมคบรวมกันในการกระทำนั้น ปรากฏว่ายาพิษที่ให้นั้นต้องให้เกินครบ

6 แกรม จึงจะออกฤทธิ์ถึงตายได้ ก. ข. ค. เริ่มให้ยาพิษแก่ชาวคนละ 2 แกรม ชาวกีนยาพิษของ ก. ข. ค. เข้าไปคนละ 2 แกรม ครบ 6 แกรมพอดี จึงถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ ก. ข. ค. ทุกคนต้องมีความผิดสำเร็จฐานฆาตกรรมโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 เพราะว่า ก. ข. ค. คนใดคนหนึ่งถ้าไม่ให้อาหารพิษ 2 แกรมแก่ชาว ชาวก็จะไม่ตาย จึงต้องถือว่าความตายของชาว เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของ ก. ข. ค. แต่ละคน

ตัวอย่าง 2 กรณีดังกล่าวในตัวอย่าง 1 ถ้า ก. ข. ค. ต่างให้อาหารพิษคนละ 3 แกรม ชาวกีนยาพิษของ ก. ข. ค. เข้าไปรวม 9 แกรม ถึงแก่ความตาย เช่นนี้ ก. ข. ค. มีความผิดฐานพยายามฆาตกรรมทั้งสิ้น เพราะแม้ ก. จะไม่ให้อาหารพิษ 3 แกรมแก่ชาว ชาวก็ต้องตาย เพราะยาพิษ 6 แกรม ที่ได้รับจาก ข. และ ค. ก็สามารถถึงแก่ความตายได้อยู่แล้ว จึงถือไม่ได้ว่าการตายของชาวเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของ ก. (สำหรับ ข. และ ค. ก็เช่นเดียวกัน)

ตัวอย่าง 3 ถ้าตามตัวอย่างข้างต้น คนที่สามมีเพียง ก. กับ ข. 2 คน ต่างคนต่างให้อาหารพิษแก่ชาวโดยไม่ได้อบรมหรือร่วมกันกระทำ ก. ให้อาหารพิษชาว 3 แกรม ข. ให้อาหารพิษชาว 6 แกรม ทั้งนี้ ก. มีความผิดฐานพยายามฆาตกรรมเท่านั้น เพราะแม้ว่า ก. จะไม่ให้อาหารพิษแก่ชาวเลย ชาวก็ต้องตายเพราะยาพิษ 6 แกรมที่ ข. ให้อยู่แล้ว จึงถือไม่ได้ว่าความตายของชาวเป็นผลมาจากการให้อาหารพิษของ ก. ก. ไม่ต้องรับผิดชอบในผลของความตายของชาว ก. คงมีความผิดฐานพยายามฆาตกรรมเท่านั้น

ส่วน ข. นั้นต้องรับผิดชอบในความตายของชาวทั้งหมด เพราะถ้า ข. ไม่ให้อาหารพิษ 6 แกรม แก่ชาว ความตายของชาวก็จะไม่เกิดขึ้น ข. จึงมีความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288

3. แม้ไม่มีการกระทำผลก็ยังไม่เกิดขึ้น

หลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นกรณีพิจารณาในกรณีตรงข้ามกับหลักที่ว่า
ถ้าไม่มีการกระทำ ผลจะไม่เกิด ซึ่งหมายถึงในกรณีที่การกระทำของผู้กระทำ
เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลอย่างใดขึ้น แต่หาพิสูจน์ได้ว่า แม้ไม่มีการกระทำของ
ผู้กระทำก็ตาม ผลนั้นก็ยังไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้ถือว่าผลนั้นไม่ใช่เกิดจากการกระทำของ
ผู้กระทำ แต่เกิดจากเหตุอื่นซึ่งถ้าไม่มีเหตุอื่นแล้ว ผลนั้นก็ยังไม่เกิด ผู้กระทำจึง
ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1073/2464 ม. เป็นนายเรือรับคนโดยสารเกิน
อัตรา เรือล่มคนโดยสารจมน้ำตาย ม. ประมาทเพราะรับคนโดยสารเกินอัตรา
ในใบอนุญาต ผ่าฝืนพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 แต่
เหตุประการสำคัญที่ทำให้เรือล่มคือเกิดพายุคลื่นใหญ่ผิดปกติธรรมดา ถ้าคลื่นลม
ไม่มีธรรมดาแล้ว เรือนี้ก็ไม้อาจจะล่มได้ ดังนั้นการกระทำของ ม. ที่รับคนโดยสาร
เกินอัตรา ไม่เป็นเหตุให้เกิดผล คือเรือล่ม และ คนจมน้ำตาย ม. ไม่มีความผิดฐาน
ทำให้คนตายโดยประมาท

ตัวอย่างของคดีต่างประเทศ ซึ่งได้แก่คดีที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ 1
อันจะนำมาประกอบการพิจารณา คือ คดีอัยการโจทก์ White จำเลย (1910)
จำเลยเอายาพิษให้แมงกิน แมงกินเข้าไปแล้วต่อมาถึงแก่ความตาย แต่โจทก์ความว่า
แมงตายเพราะโรคหัวใจ ถ้าไม่กินยาพิษก็คงต้องตายอยู่นั่นเอง หมายความว่ายาพิษ
ไม่ได้ทำให้เกิดผลอะไรเลย ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ตายเพราะยาพิษบวกกับโรคหัวใจ
ด้วย ถ้าความตายที่เกิดขึ้นเป็นเพราะยาพิษบวกกับโรคหัวใจแล้ว จำเลยก็ควรรับผิดชอบ
แน่ ตามทฤษฎีเงื่อนไข ซึ่งเป็นกรณีผลซึ่งเกิดจากเหตุหลาย ๆ เหตุรวมกัน เพราะ
ฉะนั้นศาลจึงตัดสินว่า เมื่อข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่า ความตายเป็นผลมาจากการกิน
ยาพิษตามทฤษฎีเงื่อนไข จึงไม่มีความผิดฐานทำให้คนตาย เพราะข้อเท็จจริงได้

แสดงให้เห็นแล้วว่า ถึงไม่กินยาพิษก็ตายเพราะโรคหัวใจ จึงเข้าคามหลักเกณฑ์
ที่ว่า ถึงไม่มีการเคลื่อนไหวหรือกระทำความผิดก็จะต้องเกิดขึ้นอยู่ที่

การใช้หลักที่ว่า ถึงแม้ไม่มีการกระทำผลก็ยังคงเกิดขึ้นนี้ ไม่ถือว่าเป็น
ผลของการกระทำนั้น ผู้กระทำไม่ตองรับผิดชอบ มีโคหมายความว่าถึงกรณีที่ไม่มีการกระทำ
แล้วผลจะไม่เกิด แต่ขณะเดียวกัน แม้จะไม่มีการกระทำผลก็จะเกิดขึ้นจากการกระทำ
อีกสิ่งหนึ่ง เช่น ก.ยิง ข. ตาย ก. จะยิงไม่ไหว ถ้า ก.ไม่ยิง ข. ค. ก็คง
จะยิง ข. ตายในเวลาเดียวกันนั้น ซึ่งเรียกว่า alternative cause¹ การ
กระทำของ ก. หรือ ค. เป็นความคิดเช่นเดียวกัน ใครเป็นคนทำคนนั้นก็มีความผิด
ถ้า ก. ผสมยาพิษวางไว้ให้ ข. กิน ค. คิดว่าเป็นน้ำเปล่าได้เททิ้งเสียแล้วเปลี่ยน
ใหม่ จากนั้นจึงเอายาพิษใส่ ข.กินยาพิษของ ค. ถือว่าการกระทำของ ก. ไม่เกิด
ผล โดยมีกรกระทำของ ค. เข้ามาแทน เรียกว่า additional neutralizing
cause² หรือ ข. ผสมยาพิษเพื่อฆ่าตัวเอง ค.มาเปลี่ยนแก้วยาพิษของ ข. ให้
ข.กินยาพิษของ ค.โดย ข.ไม่ทราบ ค.มีความผิดเช่นเดียวกัน³

หลักของเหตุนี้เงื่อนไขที่ว่า แม้ไม่มีการกระทำของจำเลย ผลก็ยังคงเกิด
ขึ้นจะถือว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำของจำเลยไม่ได้ มีข้อยกเว้นอยู่ 2 ประการ
คามหลักที่เรียกว่า additional contributory cause³ ดังนี้คือ

(1) ผลเกิดขึ้นจากเหตุหลายเหตุ แต่ละเหตุมีความสำคัญพอที่จะเกิดผล
นั้นได้ โดยไม่ต้องอาศัยเหตุอื่น หมายถึงผลนั้นเกิดจากจำเลยหลายคนซึ่งมิได้สมคบ
หรือรวมกันในการกระทำ และการกระทำของแต่ละคนอาจก่อให้เกิดผลอันนั้นได้โดย
ไม่ต้องอาศัยการกระทำของบุคคลอื่นอีก ผลก็ยังคงเกิดก็ต่อเมื่อผลนั้นเกิดจากการ
กระทำของทุกคนอยู่นั่นเอง

¹ Hart and Honore, Causation in the Law (London :
oxford univ. Press, 1959), 226

² Ibid, p. 219

³ จิตติ คิงศัททย์, หน้า 145

ตัวอย่าง ก. และ ข. ทางมีเจตนาฆ่าชาว โดยวิธีโยธาวิชัย โดยไม่ได้
รวมกันในการกระทำ ซึ่งยาพิษชนิดนั้นต้องกินให้ครบ 6 แกรม จึงจะออกฤทธิ์ถึงตาย
ได้ ก. และ ข. ทางโยธาวิชัยแก่ชาวคนละ 6 แกรม ชาวกินยาพิษเข้าไป 12 แกรม
ถึงแก่ความตาย ต้องถือว่า ก. และ ข. มีความผิดฐานฆ่าชาวโดยเจตนาทั้ง 2 คน

หรือ กรณีอาจจะเป็นว่า นาย ก. ถือขวานเล่มใหญ่ นาย ข. ถือมีด
ปลายแหลม จะไปฆ่า นาย ค. พร้อม ๆ กับ นาย ก. ใช้ขวานฟันคอนาย ค.
ขาดพร้อมกับนาย ข. ใช้มีดแทงทะลุหัวใจพอดี แต่ละเหตุมีความสำคัญเท่ากันที่จะ
ก่อให้เกิดผลร้ายขึ้นทันที เมื่อเป็นเช่นนั้นจะนำเอาหลักที่ว่า แม้ไม่มีการกระทำผลก็ยังไม่
เกิดมาใช่ไม่ได้ เพราะแต่ละเหตุมีความสำคัญเท่ากันที่จะก่อให้เกิดความตายได้ แต่ละ
คนมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาทั้งคู่ กรณีเช่นนี้หมายความว่า ทั้ง 2 เหตุมีได้
รวมกันทำให้เกิดผล แต่การรวมกันทำให้เกิดผลก็เรียกว่า additional
combinatory cause¹ ซึ่งแม้บางเหตุไม่เหมาะสมก็ยังคงรับผิด

หมายเหตุ กรณีนี้ต่างกับเรื่องชาวบ้านรุมยิงคนบ้า ตามคำพิพากษา
ฎีกาที่ 121/93 ซึ่งศาลฎีกาตัดสินว่า ชาวบ้านทุกคนต่างมีความผิดฐานพยายามฆ่า
เพราะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าใครยิงใคร หรือใครยิงถูกยิงผิด เป็นเรื่องที่ไม่สามารถ
พิสูจน์ได้ว่า แต่ละเหตุมีความสำคัญพอที่จะทำให้เกิดผลของความตายขึ้นได้

(2) โดยลักษณะของความผิดบางประเภท ผลที่ประกอบเป็นความผิดขึ้น
ก็เนื่องด้วยอาศัยการกระทำหลาย ๆ อย่างรวมกัน แม้จะตัดการกระทำของบางคนออก
ผลก็ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้นคงถือว่าการกระทำทุก ๆ อย่างมีส่วนทำให้เกิดผลขึ้นนั้น แม้ตาม
ความจริงแล้ว ถึงแม้จะไม่มีกรกระทำอันใดอันหนึ่งผลก็ยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม

¹ Hart and Hornore, p. 216, p. 218

ตัวอย่าง ความผิดฐานทำให้ออกน้ำสาธารณะขัดข้อง ตามมาตรา 375 ของประมวลกฎหมายอาญานั้น ถ้านาย ก. เอาขยะไปทิ้งที่ทางน้ำไหล ในกรณีนี้ คน ๆ ใดๆ ก็ตาม จะไม่สามารถทำให้ออกน้ำไหลได้ แต่ชาวบ้านช่วยกัน ทิ้งขยะ ซึ่งถ้าอาศัยหลักเบองตนว่า แม้ไม่มีการกระทำ ผลก็ยังไม่ว่างขึ้นแล้ว นาย ก. ก็ไม่มีความผิด เพราะแม้ตนจะไม่ได้ทิ้งผลก็ยังเกิดขึ้น เมื่อตนทิ้งลงไป บางทีไม่น่าจะเป็นความผิด แต่เนื่องจากความผิดในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็แก่การ กระทำรวมกันของผู้กระทำหลาย ๆ คน ดังนั้นจึงได้มีขอยกเว้น และตามตัวอย่าง นาย ก. ต้องรับผิดในการกระทำนั้น

ความผิดฐานเดินขบวนกีดขวางทางสาธารณะตามมาตรา 385 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แม้คนใดคนหนึ่งจะไม่เดิน พวกที่เดินก็ยังคงกีดขวางทาง สาธารณะอยู่ดี ต้องถือว่าทุกคนที่เดินมีความผิด

ความผิดฐานชุลมุนต่อสู้ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และมีคนตายตามมาตรา 294 ประมวลกฎหมายอาญา ก. ข. ค. ง. จ. รวมชุลมุนต่อสู้กับ จ. เกิดตาย ก. จะถือว่าแม่ ก. ไม่รวมด้วยผลก็ยังเกิดขึ้น ก. จึงไม่ต้องรับผิด เช่นนี้ไม่ได้

แต่ทฤษฎีเจอนไซม์ขอยกพรอง เนื่องจากขอบเขตในการพิจารณาความ รับผิด ในผลที่เกิดขึ้นได้ถูกขยายออกไปอย่างกว้างมาก เพราะเหตุทุกเหตุที่สัมพันธ์กัน ถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผลได้ทั้งสิ้น ฉะนั้นโดยทฤษฎีแล้ว ทฤษฎีเจอนไซม์จะสามารถ ขยายออกไปได้อย่างไม่มีจุดจบ ทำให้จำเลยต้องรับผิดโดยไม่มีขอบเขตตลอดไปจนถึง ผลที่ไม่มีใครคาดหมายได้ และไม่พิจารณาเลยว่าการกระทำหรือเจอนไซม์ใดเป็นเหตุ สำคัญที่ทำให้เกิดเหตุขึ้น เป็นการเอาโอกาสที่เกิดผลมาปะปนกับสาเหตุที่ทำให้เกิดผล ดังตัวอย่างที่จะนำมาแสดงให้เห็น คือ ชายคนหนึ่งเอาเสื้อคลุมซึ่งในกระเป๋าเสื้อมีปืน บรรจุกระสุนอยู่ไปฝากที่ห้องฝากเสื้อของโรงละคร ปืนตกลงที่พื้น พนักงานของโรงละครหยิบปืนขึ้นเป็นอันไปถูกผู้ดูแลโรงละครตาย ศาลเยอรมันพิพากษาว่า เจ้าของเสื้อมี

ความนึกฐานทำให้คนตายโดยประมาณ¹ ส่วนทฤษฎีเหตุเหมาะสมมีข้อดีที่ตรงกับหลักวินิจัยความนึกตามพฤติกรรมที่บุคคลในฐานะจำเลยควรจะทราบ และมีข้อเสียที่จำกัดผลของผู้กระทำต้องรับผิดชอบเกินไป กล่าวคือให้อยู่ในวงที่ผู้กระทำ ควรได้คาดเห็นเท่านั้น ซึ่งขัดต่อความเป็นจริงเพราะอาจมีผลของการกระทำที่มาจากจำเลยแท้ ๆ เป็นผลโดยตรง แต่จำเลยอาจไม่ต้องรับผิดชอบ ทำให้เหยื่อผู้เสียหาย ซึ่งไม่มีส่วนผิด ต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบนั้นไป ถึงกระนั้นก็ตามได้มีการพยายามที่จะแก้ไข หาขอบเขตของทฤษฎีเงื่อนไข โดยใช้หลักของทฤษฎีที่เรียกกันว่า ทฤษฎีเหตุเหมาะสม

2. ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม

หลักของทฤษฎีนี้ให้พิจารณาว่า เงื่อนไขต่าง ๆ ที่มารวมกันเพื่อก่อให้เกิดผลนั้นอันใดเป็นเหตุให้เกิดผลมากน้อยกว่ากันอย่างไร เพื่อหาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างการกระทำและผล วิธีพิจารณานั้น พิจารณาจากผลที่เกิดขึ้น ย้อนขึ้นไปถึงเหตุต่าง ๆ ที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดผลตามลำดับ แล้วของเอาเหตุซึ่งควยตัวของมันตามปกติธรรมดาแล้วไม่ก่อให้เกิดผลเช่นนั้นออกไปเสีย คงเหลือไว้แต่เหตุที่เหมาะสมจริง ๆ เท่านั้น ผลที่จะเป็นความรับผิดชอบจึงไม่ใช่ทุกเหตุ เฉพาะเหตุที่ตามความรู้ความชำนาญทำให้เกิดผล ซึ่งเป็นเรื่องของความเป็นไปได้ การพิจารณาโดยใช้ทฤษฎีนี้ เป็นการเปรียบเทียบกรณีที่เกิดขึ้นกับกรณีอย่างเดียวกันซึ่งเคยเกิดขึ้นมาก่อนแล้วเป็นตัวอย่าง โดยพิจารณาตามสภาพปกติธรรมดาแล้ว เหตุการณ์ธรรมชาติอย่างไร พฤติกรรมอย่างไร หรือการกระทำของบุคคลอย่างไร เป็นสิ่งทำให้เกิดผลเช่นไรขึ้นตามปกติธรรมดาของมัน ถ้าเหตุการณ์ธรรมชาติอันใด หรือการกระทำของบุคคลอย่างไร ซึ่งเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดผลนั้นขึ้นโดยตัวของมันเองสามารถที่จะทำให้เกิดผลเช่นนั้นเป็นปกติธรรมดาแล้ว เงื่อนไขนั้นก็เงื่อนไข

¹ โกเมน กัทรภิมย์, หน้า 105

ที่เป็นเหตุที่เหมาะสมแห่งผลที่เกิดขึ้น เช่น ผู้ขับรถชนคนข้ามถนนบาดเจ็บ
 ผู้บาดเจ็บถูกนำตัวไปรักษาที่โรงพยาบาล เกิดไฟไหม้โรงพยาบาลขึ้น แล้วผู้บาดเจ็บ
 ถึงแก่ความตายในกองไฟ เช่นนี้ถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ที่เหมาะสม ระหว่างความ
 ประมาทของผู้ขับรถ กับความตายของผู้บาดเจ็บซึ่งตายเพราะถูกไฟไหม้ อีกตัวอย่าง
 หนึ่งก็คือ ช่างเครื่องผู้หนึ่งที่ตรวจเครื่องยนต์ของเครื่องบินโคละเลยไม่ซ่อมแซม
 ชิ้นส่วนของเครื่องยนต์ เมื่อเครื่องบินบินออกไปแล้ว เครื่องยนต์เกิดลุกไหม้กลาง
 อากาศ นักบินได้พิจารณาอย่างประมาทว่าจะไม่เป็นไรจึงบินต่อไปโดยไม่ยอม
 กลับสนามบินเดิมในขณะที่ยังมีเวลาพอที่จะกลับได้โดยปลอดภัย เครื่องบินเกิดระเบิด
 ขึ้น คนโดยสารตาย เช่นนี้แม้ว่านักบินจะมีส่วนผิด แต่โดยลำพังเฉพาะความประมาท
 ของช่างเครื่อง ก็สามารถทำให้เกิดผลเช่นนั้นได้โดยอยู่ในตัวเอง จึงถือได้ว่าความ
 ประมาทของช่างเครื่องเป็นเหตุให้เครื่องบินตก

ฉะนั้นทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมนั้น จึงเป็นการพิจารณาถึงเหตุร้ายที่เกิดขึ้น
 ซึ่งโดยปกติธรรมดาแล้ว จะกล่าวได้หรือไม่ว่าเกิดจากการกระทำนั้น หรือพิจารณาที่
 ความเหมาะสมว่าเหตุนั้นก่อให้เกิดผลอย่างนั้นขึ้นหรือเปล่า ถ้านาย ก. ทำร้าย
 นาย ข. ไม่เป็นอันตรายร้ายแรงมากนัก เช่นเอามือเคาะเนื้อขาโคลทิตไหล ซึ่ง
 ถ้าดูตามความเหมาะสมอย่างนี้แล้วก็มีความผิดเท่าที่ขาดแคลนปรากฏ ซึ่งเข้าใจได้โดย
 ทั่ว ๆ ไปว่าทำร้ายร่างกายอันเป็นความผิด ตามมาตรา 391 หรือ มาตรา 295 ก็
 สุดแล้วแต่ว่าจะเป็นอันตรายแก่กายหรือไม่ แต่หากปรากฏข้อเท็จจริงต่อไปนี้ว่านาย ข.
 ได้ตายลง แยกตายเพราะเป็นโรคลิทิตไหลไม่หยุด ดังนั้นตามทฤษฎีที่เหมาะสม นาย ก.
 ผู้กระทำก็ไม่ควรรับผิดชอบในความตายนั้น ทฤษฎีนี้จึงจำกัดผลตามทฤษฎีเจองุ่นอันเป็น
 ผลตามที่เป็นจริงทางธรรมชาติให้แคบลงเท่าที่เป็นอยู่ตามความจริง และเอาหลัก
 วินิจฉัยความรับผิดชอบผู้กระทำมีเจตนา หรือประมาทหรือไม่ หรือรูปพฤติการณ์อย่างไร
 อันเป็นเรื่องของสภาพจิตใจไปปะปนกับการวินิจฉัยการกระทำว่าผลที่เกิดขึ้นมีความ
 สัมพันธ์กับเหตุหรือไม่¹

¹ จิตติ ถึงศรัทธี, หน้า 133

ในกรณีทั่ว ๆ ไปความสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนไหวอริยาบทกับผล
 เป็นเรื่องของทฤษฎีเงื่อนไข ซึ่งนำมาวิเจียความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและ
 ผลนั้น ซึ่งหมายถึงว่า ถ้าไม่มีการกระทำผลก็จะไม่เกิด เพราะฉะนั้นทั้งสองสิ่งจึง
 มีความสัมพันธ์ต่อกัน แต่ในส่วนของความเป็นเงื่อนไขซึ่งกันและกันนั้นเอง กลับมี
 เหตุอื่นเข้ามาแทรกแซงด้วย ซึ่งถือว่าเหตุแทรกแซงนั้นในบางกรณีอาจจะมาหักความ
 รับผิดชอบในส่วนของทฤษฎีเงื่อนไข แต่อย่างไรก็ตามเหตุแทรกแซงที่จะนำมาพิจารณา
 ได้ นั้น โดยเนื้อหาแล้วจะต้องมีลักษณะเป็นสาเหตุที่เหมาะสมด้วย กล่าวคือเหตุนั้น
 เหมาะสมเพียงพอตามปกติที่จะเกิดผลเป็นความฉิบหายหรือไม่ ดังนั้นความสำคัญใน
 การตัดสินปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามทฤษฎีเงื่อนไขอยู่ที่เหตุ
 แทรกแซงโดยต้องพิจารณาว่าอย่างไร เป็นเหตุแทรกแซงผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุเกิด
 จากการกระทำของจำเลย หรือเกิดจากเหตุอื่นที่เข้ามาแทรกแซง และเหตุแทรกแซง
 หักความสัมพันธ์ลงได้เมื่อไร

เหตุแทรกแซง คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังจากการกระทำของ
 ผู้กระทำในตอนแรก และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงขึ้น เช่น นาย ก. วิ่ง
 ไล่ นาย ข. นาย ข. หนีไปหลบอยู่ในโคนไม้ ต่อมามีฝนตกหนักฟ้าผ่าคนไม้ และผา
 นาย ข. ถึงแก่ความตาย กรณีถือว่าฟ้าผ่าเป็นเหตุแทรกแซง เพราะเป็นเหตุที่เกิด
 ขึ้นจากการที่ ก. ไล่ยิง ข. และเป็นเหตุให้ ข. ตาย เหตุแทรกแซงนั้นจะถือเป็น
 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการกระทำ ไม่ใช่เหตุที่เกิดขึ้นในขณะที่กระทำ เช่น
 จำเลยทำร้ายคนที่เมาเหล้าอยู่แล้ว หรือทำร้ายคนที่เป็โรครทัวใจอยู่แล้ว ต่อมามีเกิด
 เส้นโลหิตแตก หรือหัวใจวาย ต้องถือว่าเป็นการกระทำของจำเลยโดยตรง ไม่ใช่
 เหตุแทรกแซง หรือจำเลยขับรถชนคนซึ่งกำลังเดินเหม่ออยู่กลาง พดกการณคน
 เดินเหม่ออยู่กลางถนน ไม่ใช่เหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นภายหลัง แต่เป็นเหตุการณ์
 เกิดในขณะที่เกิดการกระทำ ซึ่งเป็นข้อที่นำไปพิจารณาว่า จำเลยประมาทหรือไม่

¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, เอกสารการสอนชุด "กฎหมายอาญา"
 หนวยที่ 10 (กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525), หน้า 101

และขณะเดียวกันถ้า เหตุเกิดขึ้นภายหลังการกระทำของจำเลย แต่เป็นเหตุที่เกิดขึ้น
 เนื่องจากการกระทำของจำเลยโดยตรงไม่ถือว่าเป็นเหตุแทรกแซง¹ เช่น จำเลย
 ไข่มืดที่เป็นสนิมแทงเขาแล้วเกิดเป็นบาดทะยักขึ้น บาดทะยักที่เกิดขึ้นก็เนื่องจากมีด
 ที่เป็นสนิมที่จำเลยใช้แทงเขานั้นเอง บาดทะยักในกรณีไม่ใช่เหตุแทรกแซง (แต่ถ้า
 ผู้บาดเจ็บรักษาบาดแผลไม่ดี จึงเกิดเป็นบาดทะยักขึ้น เช่นนี้ถือว่าบาดทะยักนั้นเป็น
 เหตุแทรกแซงได้) หรือ ก. ยกปืนขึ้นจ้องจะยิง ข. ข. เห็นเข้าเกิดความกลัว
 จนช็อคตาย การช็อคของ ข. ไม่ใช่เหตุแทรกแซงเพราะเป็นผลอันเกิดจากการกระทำ
 ของ ก. นั่นเอง แต่ถา ก. ยิง ข. บาดเจ็บ ระหว่างที่ ข. รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล
 เกิดได้ขึ้นเสียงหมอน้ำระเบิด ข. หัวใจวายตายเพราะเสียงหมอน้ำระเบิด การระเบิด
 ของหมอน้ำถือว่าเป็นเหตุแทรกแซง เพราะเป็นเหตุที่เกิดขึ้นภายหลังการกระทำของ ก.

สำหรับการพิจารณากรณีนี้² ให้นำหลักเรื่องความคาดหมายมาใช้
 กล่าวคือ หากเหตุแทรกแซงนั้นคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำในคอน
 แรกก็ถือว่า การกระทำในคอนแรกนั้นเหมาะสมเพียงพอตามปกติที่จะเกิดผลร้ายหลาย
 ชั้น ผู้กระทำในคอนแรกต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายนั้น เช่น ก. ชก ข. สลบ ในบริเวณนั้น
 มีงูเห่าอยู่ใกล้ ๆ งูอาจจะเลื้อยมากัด ข. ตายได้ ถููกัด ข. ตาย ก. มีความผิดฐาน
 ทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้คนตาย มาตรา 290 ประมวลกฎหมายอาญา ถ้าเหตุแทรก-
 แสงนั้นคาดหมายไม่ได้ว่าจะเกิดจากการกระทำในคอนแรก ก็ถือว่า การกระทำใน
 คอนแรกไม่เหมาะสมเพียงพอที่จะเกิดผลร้ายหลายชั้น ผู้กระทำในคอนแรกก็ไม่ต้อง
 รับผิดชอบในผลสุดท้าย แต่รับผิดชอบเท่าที่กระทำไปแล้ว ก่อนเกิดเหตุแทรกแซง เช่น ก.
 ชกต่อยกับ ข. ก. ตอย ข. โดยแรงที่ปลายคาง ข. หมกสตีลมลงนอนอยู่บนสนามหญ้า
 แล้ว ก. ก็เดินจากไป คอมาอีก 15 นาทีมีงูเห่าเลื้อยมาจากที่ใดไม่ทราบมากัด ข.
 ตาย ดังนี้ ก. ไม่ต้องรับผิดชอบในการที่ ข. ถููกัดตาย เพราะถือว่าเป็นเหตุแทรกแซง

¹ ทวี กสิยพงศ์, หน้า 90

² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, หน้า 101

ที่ไม่อาจคาดหมายได้ ก. จึงมีความผิดเพียงฐานทำร้ายร่างกาย ข. ตาม
มาตรา 295 เท่านั้น

เหตุแทรกแซงเกิดขึ้นได้จากกรณีต่าง ๆ หลายกรณี ดังนี้

1. เหตุแทรกแซงที่มีได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์ หรือเรียกว่า
เหตุการณธรรมชาติ

2. เหตุแทรกแซงที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งแยกออกได้ คือ

2.1 เหตุแทรกแซงซึ่งเกิดจากการกระทำของจำเลย

2.2 เหตุแทรกแซงซึ่งเกิดจากการกระทำของผู้เสียหาย

2.3 เหตุแทรกแซงซึ่งเกิดจากการกระทำของบุคคลที่สาม

1. เหตุแทรกแซงซึ่งมิได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์ หรือเรียกว่า
เหตุธรรมชาติ เช่น พายุ ฝน ฟ้าผ่า การกระทำของสัตว์ เหตุแทรกแซงดังกล่าวนี้
จะคงถือว่าคาดหมายได้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป
ตัวอย่างเช่น

ก. ไล่ยิง ข. ช. วิ่งหนีฝ่าสายฝนหลบวิถีกระสุนไปได้ แต่ ข. ถูกฟ้าผ่า
ตายขณะวิ่งหนีฟ้าผ่าเป็นเหตุแทรกแซงที่ไม่อาจคาดหมายได้ ก. ไม่ต้องรับผิดในการ
ตายของ ข. ก. มีความผิดเพียงฐานพยายามฆ่า ข.

ก. ทำร้าย ข. บาดเจ็บ ระหว่างที่ ข. พักรักษาบาดแผลอยู่นั้นได้กิน
อาหารซึ่งมีเชื้ออหิวาต์เข้าไป จึงเป็นโรคอหิวาต์ตาย ก. มีความผิดฐานทำร้าย
ร่างกายเท่านั้น เชื้ออหิวาต์เป็นเหตุแทรกแซงซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ แต่ถา ข.
คิด เชื้อแกงกรีนที่แผลทำให้แผลเน่ากลายเป็นเหตุแทรกแซงที่อาจคาดหมายได้ ก.
มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เป็นเหตุให้คนตาย ตามมาตรา 290 (คำพิพากษาฎีกา
ที่ 68/2490)

จำเลยเอาปืนลูกซองบรรจุกระสุนยิงไว้กับเสากรัว คอยฆ่าขามมาเพียงเงื่อนเคียว แยกแนบพوهات่านนำหนักปืนได้ แลวนั่งคุยอยู่กับเพื่อนห่างจากที่ยิงปืนไว้ราว 1 วนั่งคุยอยู่ราว 20 นาที เมื่อผู้เกิดมีพายุมาทำให้ปืนแกว่ง เงื่อนที่ยิงไว้กลายหลุด ปืนตกลงกับพื้นแล้วเกิดลั่นถูกผู้เสียหายตาย จำเลยไม่มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 152/2488)

หมายเหตุ : ศาลฎีกากล่าวว่าเพราะเป็นการยิงเอิญอย่างเหลือเกิน ซึ่งหมายความว่า เป็นเหตุแทรกแซงที่ไม่อาจคาดหมายได้นั้นเอง

จำเลยเป็นนายเรือบรรทุกคนโดยสารเกินอัตรา เรือเกิดลมเพราะเกิดพายุคลื่นใหญ่ฉิวธรรมดา คนโดยสารจมน้ำตาย ศาลฎีกาคัดสินว่าจำเลยมีความผิดฐานบรรทุกคนโดยสารเกินอัตราตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เท่านั้น จำเลยไม่มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1073/2464)

หมายเหตุ : ศาลฎีกาเห็นว่าพายุคลื่นใหญ่ฉิวธรรมดาเป็นเหตุแทรกแซงที่ไม่อาจคาดหมายได้นั้นเอง

ก. ปลอยกระบอกปืนไปกินน้ำ กระบอกตุ้มนั้นไปไล่ขวิดกระบี่ที่ ข. ซื่ออยู่ทางออกไป 3 เส้น ซ้ายยังมีเนินบังอยู่มองไม่เห็นกัน ข. ตกจากหลังกระบี่แล้ว กระบอกของ ก. ยังขวิด ข. ตายอีก ก. มีความผิดฐานปลอยสัตว์ร้ายเที่ยวไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 (เดิมตรงกับกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 335(12) แต่ ก. ไม่มีความผิดฐานทำให้ ข. ตายโดยประมาท เพราะการที่กระบอกขวิด ข. ตาย ในกรณีนี้เป็นเรื่องไกลกว่าเหตุไม่อาจคาดหมายได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 436/2477)

หมายเหตุ : ถ้า ก. เห็น ข. อยู่ในบริเวณนั้น แล้ว ก. ยังปล่อยให้ กระบือคู้ของก.ไป ถือว่าเป็นเรื่องอาจคาดหมายได้ ก. มีความผิดฐานทำให้คนตาย โดยประมาทได้¹

ก. ชก ข. ลมพัดสติอยู่ในสถานที่ซึ่งโดยปกติไม่มีงูพิษ แต่เกิดมีงูเห่า เลื้อยมาแต่ไหนไม่ทราบมากัด ข. ถึงแก่ความตาย ก. ไม่ควรรับผิดชอบในการตาย ของ ข. เพราะงูเห่าตัวนั้นเป็นเหตุแทรกแซงที่ไม่อาจคาดหมายได้ ก. คงมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295 เท่านั้น (แต่ถ้า ก. ชก ข. หมดสติ สลอบอยู่ในบริเวณที่มีงูพิษอยู่และถูกงูกัดตาย ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่อาจคาดหมายได้ เหมือนกัน เคยมีคดีต่างประเทศ ก. ชก ข. สลอบงูอยู่ในบริเวณถนนมืด ซึ่งน่าจะถูกรถทับตาย หาก ข. ถูกรถทับตาย ก. มีความผิดฐานทำร้ายเป็นเหตุให้คนตายตามมาตรา 290²

2. เหตุแทรกแซงซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์

2.1 เหตุแทรกแซงซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย

ตัวอย่าง จำเลยตีเขาสลบ (ไม่ได้เจตนาฆ่า) คิดว่าเขาตายแล้ว จำเลยเฆมาขวามาขวานค้อนนั้นไว้กับคนไม่เพื่ออำพรางว่าผู้นั้นผูกคอตายเอง เป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย จำเลยมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้คนตาย ตามมาตรา 290 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1395/2518)

หมายเหตุ : จำเลยไม่ผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา ตามมาตรา 288 เพราะจำเลยไม่มีเจตนาฆาตกรรม การเอาขวามาขวานค้อนนั้น จำเลยทำไปโดยเข้าใจว่าเขาลอบผูกคอตาย ขอนเรนศัพท์ ย้ายหรือทำลายศพ ส่วนมาตรา 184 ก็เป็น เรื่องช่วยผู้นอนมิให้ครองรับโทษ

¹ จิตติ ทิงศัพท์, หน้า 177 .

² เรื่องเดียวกัน หน้า 165 อ้างถึง People V. Fowler (1981)

การที่จำเลยทำร้ายเขาสลับแล้ว เข้าใจผิดว่าตาย เลยทำอำพรางว่า
 เขาตายเองนั้น เป็นเรื่องธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ จำเลยต้องรับผิดชอบในเหตุแทรกแซง
 อันเกิดความเข้าใจผิดธรรมดา ๆ ของคน ศ. จิตติ บันทึกท้ายฎีกา 1395/2518
 ไว้ว่า เป็นเหตุแทรกแซงที่ต้องพิจารณาว่าคาดหมายได้หรือไม่ว่าจำเลยอาจแฉกคน
 คนสลับ โดยเข้าใจว่าตายแล้ว เพื่ออำพรางได้และที่ว่าคาดหมายได้ไม่ถึงกับยอม
 เล็งเห็นผลซึ่งจะกลายเป็นเจตนาไปเลย

คดีเยอรมันเรื่องหนึ่ง สามีปลอยแก่สเพื่อฆากริยา ภริยาสลับ สามีคิดว่า
 ภริยาตายแล้วจึงปลอยแก่สใหม่อีกครั้งหนึ่งเพื่ออำพราง คราวนี้ทำให้ภริยาตาย ศาล
 เยอรมันวินิจฉัยว่า สามีมีความผิดฐานฆาคนโดยเจตนา¹

คดีอังกฤษเรื่องหนึ่ง ก. ทำร้าย ข. สลับ เข้าใจว่า ตายแล้วจึงผลัก ข.
 ตกเขาเพื่ออำพราง ศาลอังกฤษตัดสินว่า ก. มีความผิดฐานฆา ข. โดยเจตนา เพราะ
 เป็นการกระทำที่แยกกันไม่ออก²

หมายเหตุ : เรื่องนี้ศาลอังกฤษเข้าใจว่า ก. มีเจตนาฆา ข. แรก

คนขับรถมาหลับในขณะที่ขับรถเป็นเหตุให้รถวิ่งออกนอกทางและเกิด
 แผ่นดินไหว แผ่นดินทรุดตรงทางนั้น รถคว่ำ คนโดยสาร คนขับรถมาไม่ต้องรับผิด
 ในการตายเพราะแผ่นดินไหว แผ่นดินทรุด เป็นเหตุแทรกแซงจากธรรมชาติที่ไม่อาจ
 คาดหมายได้ แต่ถากคนขับรถมาหลับในเป็นเหตุให้รถวิ่งตกหลุม รถคว่ำคนโดยสาร
 ตาย กรณีนี้เป็นผลโดยตรงจากการประมาทของคนขับ ไม่มีเหตุผลอะไรมาแทรกแซง
 คนขับต้องรับผิดชอบในการตายนั้น จึงมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 166

² เรื่องเดียวกัน

2.2 เหตุแทรกแซงซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เสียหาย

ก. ชักปืนไลยิง ข. ข. วิ่งหนีสุดชีวิต จำต้องตัดสินใจกระโดดหน้าต่างหนีตกลงมาตาย ก. มีความผิดฐานฆา ข. โดยเจตนา การกระโดดหน้าต่างหนีของ ข. เป็นเหตุแทรกแซงที่อาจคาดหมายได้ (แต่ถ้า ข. เสี่ยงอันตรายอย่างไร เหตุผล ถือเป็นเรื่องที่ไม่อาจคาดหมายได้ ก. คงผิดฐานพยายามฆาเท่านั้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 521/2458 ¹)

ในกรณีที่ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัย เนื่องจากจำเลยได้กระทำการบีบบังคับหรือกักขังอย่างรุนแรง เช่น จำเลยยิง ก. ได้รับบาดเจ็บทุพพลภาพ แส่นสาหัสจนสุดจะทนทาน ก. กินยานอนหลับเพื่อฆ่าตัวตายให้พ้นทุพพลภาพ ดังนั้น จำเลยยังคงต้องรับผิดชอบในผลการตายของ ก.

ก. เอาธนูขว้าง ข. ขณะพายเรือ ข. หลบก่อนธนูเหมือไปพาดถูกข้างเรือได้รับบาดเจ็บ ก. มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ไม่ใช่พยายามทำร้าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 895/2509)

การที่ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเพื่อป้องกันตัวเองหรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายที่จำเลยได้ก่อขึ้น จำเลยต้องรับผิดชอบในผลอันนั้น เช่น จำเลยต้องการยิง ข. ซึ่งเป็นบุตรของ ก. ก. ถลาเข้าไปผลัก ข. ให้พ้นจากวิถีกระสุนของจำเลย ก. เองถูกกระสุนของจำเลยถึงแก่ความตาย จำเลยต้องรับผิดชอบในการตายของ ก. เพราะป้องกันเป็นเรื่องที่อาจคาดหมายได้ จำเลยมีความผิดฐานฆา ก. โดยพลการ ตามมาตรา 288, 60

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 170

ก. ข. ค. ช่วยกันแกงเนื้อ แล้วเอายาทำให้มันเมาผสมลงในแกง เพื่อทดลองยา แล้ววางก็กินแกงนั้นด้วยกัน ข. ค. ตายเพราะพิษยาที่ผสมในแกง
 ก. ไม่มีความผิดฐานฆาตคน เพราะ ข. ค. สัมครใจกินแกงผสมยานั้นเอง เป็นการ
 กระทำแก่ตนเอง ก. คงมีความผิดฐานปลอมปนอาหารเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่
 ความตายตามมาตรา 236, 238 (เดิมกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 198, 200)
 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 64/2465

จำเลยหลอกรับหญิงขึ้นรถ ครั้นหญิงจะลงรถ จำเลยกลับขับเร็วขึ้น
 พวกของจำเลยดึงมือหญิงไว้มิให้ลงจากรถ หญิงตกจากรถตาย เพราะเหตุหลอกรับ
 ก็ดี เพราะพวกของจำเลยปล่อยมือหญิงก็ดี ไม่ใช่หญิงกระโดดลงมาเอง เป็นเรื่อง
 คาดหมายได้ จำเลยมีความผิดฐานฆาตคนโดยยอเล็งเห็นผล มาตรา 288
 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1697/2522)

หมายเหตุ : ความจริงจำเลยไม่มีเจตนาฆ่า และการตกจากรถ
 ไม่ใช่ตายเป็นของแน่วแน่จะต้องตายเสมอไป น่าจะผิดมาตรา 290

จำเลยขับรถตัดหน้ารถไฟระยาระชั้นซิด ผู้โดยสารจำเลยกระโดดหนี
 จากรถตกลงมาตาย จำเลยมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (คำพิพากษา
 ศาลฎีกาที่ 1436/2511)

แต่ถ้าผู้เสียหายเลี้ยงภัยเองโดยไม่สมควรจะเสี่ยง จำเลยไม่ตอง
 รับผิดชอบในการตายของผู้เสียหาย เช่น ยังไม่ทันเห็นรถไฟ ก็กระโดดหนีจากรถตก
 ลงมาตายเสียก่อน

จำเลยขับรถชนคนมาตามทาง จำเลยหยุดรถรับคนโดยสาร มีผู้โดยสาร
 คนหนึ่งกระโดดลงจากรถในขณะที่รถจอดอยู่แล้ว เกิดหลุมศีรษะแตกตาย ดังนี้
 ถือว่าจำเลยไม่ได้ออกเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้ตาย อันจะต้องแจ้งเหตุขอพนักงาน
 เจ้าหน้าที่พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2477 มาตรา 30 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
 โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 59 ข้อ 6 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2046/2517)

ก. กับพวกปล้นสถานีบริการรถยนต์ เจ้าของและลูกจ้างสถานีบริการ
ใช้ปืนยิงต่อสู้ กระสุนปืนถูกคนอื่นตาย ก. มีความผิดฐานปล้นทำให้คนตาย ตาม
มาตรา 340 วรรคท้าย แต่ ก. ไม่มีความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา เพราะ ก.
ไม่มีเจตนา¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 82/2469 เป็นเรื่องผู้ร้ายถูกยิงตาย จะถือว่า
จำเลยผิดในฐานะชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นตายไม่ได้

การที่ผู้เสียหายรักษาบาดแผลไม่ดี หรือไม่ยอมรักษาบาดแผลถือว่า
เป็นการคาดหมายได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 437/2500 ไซขวานเล็ก ๆ พันที่ศีรษะ 1 ที่
เป็นแผลเล็กน้อย ถ้ารักษาตามวิชาการแพทย์แผนปัจจุบันก็ไม่ทำให้ถึงตายได้ แต่
โดยเหตุที่ปล่อยแผลไว้สกปรกจึงเกิดเป็นหนอง และเป็นพิษขึ้น ตายภายใน 3 วัน
เป็นความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 442/2502 ผู้ตายถึงแก่ความตายเพราะบาดแผล
ที่ถูกจำเลยแทง ถึงแม้จะเนื่องจากการรักษาแผลไม่ดี เพราะบาดแผลเน่าจึงเป็น
พิษก็ได้ แต่ก็ เป็นผลกรรมค้ำอันสืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลย จำเลยจึงต้อง
มีความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา

หมายเหตุ : เหตุแทรกแรงตามฎีกา 2 เรื่องนี้ คือการไม่ยอมรักษา
บาดแผล และการรักษาบาดแผลไม่ดี ซึ่งทำให้บาดแผลเน่าเป็นพิษ และถึงแก่
ความตาย ซึ่งการที่ศาลตัดสินว่าจำเลยมีความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา
ก็แสดงให้เห็นว่าความตายสัมพันธ์กับการทำร้าย และเหตุแทรกแรงดังกล่าวเป็น
สิ่งที่คาดหมายได้ เพราะถ้าถือว่าคาดหมายไม่ได้ ก็ต้องตัดสินว่ามีความผิดฐาน
ทำร้ายร่างกายเท่านั้น

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 174 อ้างถึง Com V. Moyer (1947)

2.3 เหตุแทรกแซงซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลที่สาม

ตัวอย่าง ก.ทำร้าย ข. ได้รับความเจ็บ โลหิตกั่งที่สมอง แพทย์ต้องรักษาโรคโดยวิธีผ่าตัดสมองซึ่งเป็นการรักษาตามวิธียุติข. ตายเนื่องจากการผ่าตัดนั้น ก. ต้องรับผิดชอบในการตายของ ข. การผ่าตัดที่สำคัญและผลาถึงตายได้ เป็นเหตุแทรกแซงที่อาจคาดหมายได้ ก. มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้คนตาย¹

แต่ถ้า ก. ทำร้าย ข. เป็นบาดแผลเล็กน้อยที่คอ แต่แพทย์รักษาผิดวิธีโดยประมาททำให้โลหิตออกมาผิดปกติ ก. ไม่ต้องรับผิดชอบในการตายของ ข. ก. คงมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเท่านั้น²

ก. ต้องการฆ่า ข. ก. นำยาพิษใส่ถ้วยไปวางไว้ให้ ข. คิม ค. ซึ่งต้องการฆ่า ข. เหมือนกัน เห็นถ้วยยาจึงกล่าวคิดว่า เป็นยาชาจึงเททิ้งเสีย แล้วเขายาพิษผสมวานของตนมาใส่ไว้ให้ ข. คิม ข. คิมยาพิษผสมวานของ ค. เข้าไปถึงแก่ความตาย ดังนี้ ก. มีความผิดฐานพยายามฆ่า ข. เท่านั้น ส่วน ค. มีความผิดฐานฆ่า ข. โดยเจตนา

ก. ยิง ข. บาดเจ็บ ข. รักษาตัวในโรงพยาบาลพันชืดอันตรายแล้วจึงขึ้นรถแท็กซี่กลับบ้าน คนขับแท็กซี่ขับโดยประมาทรถคว่ำไฟครอกตาย ก. ไม่ต้องรับผิดชอบในการตายของ ข. อันเกิดจากการประมาทของคนขับแท็กซี่ ซึ่งเป็นเหตุแทรกแซงของบุคคลที่สามอันไม่อาจคาดหมายได้ ก. คงมีความผิดฐานพยายามฆ่า ข. เท่านั้น

¹ จิตติ ดึงศรัทธา, หน้า 174

² จิตติ ดึงศรัทธา, หน้า 176

ก. ยิง ข. บาดเจ็บระหว่างที่ ข. รับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาล
 ค. ซึ่งเป็นศัตรูอีกคนหนึ่งของ ข. แอ้มมายิง ข. ตายคาเตียงในโรงพยาบาล ก.
 คงมีความผิดฐานพยายามฆ่า ข. เท่านั้น การกระทำของ ค. เป็นการกระทำ
 ของบุคคลที่สามที่ ก. ไม่อาจคาดหมายได้

ความสัมพันธ์ ระหว่างการกระทำและผลสุดหุคหุคอง

ถ้ากล่าวมาแล้วถึงเหตุต่าง ๆ ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่าง
 การกระทำและผล จากการพิจารณาปรากฏว่า คำรากฎหมายต่าง ๆ ยังมุ่งถึง
 กันอยู่ว่า ถ้าหากมีบุคคลอื่นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกันมากระทำโดยเจตนา หรือโดยประมาท
 หรือโดยมีเหตุการตามธรรมชาติมาเป็นเหตุให้เกิดผลด้วย จะถือว่ามีความสัมพันธ์
 ระหว่างการกระทำและผลอยู่หรือไม่ ตัวอย่างว่า ก. ยิง ข. ชาติก ต่อมาแพทย์
 รักษาผลโดยความประมาททำให้แผลสกปรก ข. เลยถึงแก่ความตายดังนี้ หรือต่อมา
 พัดพาทำให้ไฟไหม้บ้าน ข. ข. ชาติกจึงหนีออกจากบ้านไม่ได้ เลยถูกไฟไหม้ตายดังนี้
 จะถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของ ก. และผล (คือความตายของ ข.)
 สุกหุคหุคอง เพราะการกระทำอันประมาทของแพทย์หรือเหตุการตามธรรมชาติ คือ
 เพลิงไหม้หรือไม่

ตามคำรากฎหมายอาชฎอังกฤษได้ถือว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ
 และผลสุดหุคหุคอง โดยการที่บุคคลที่สามเข้ามาขัดขวางโดยไม่ได้รับอนุญาต และโดย
 ไม่ได้คาดหมาย จนไม่อาจจะถือได้ว่าเป็นผลแห่งการกระทำเดิม ตัวอย่างตามคำ
 พิพากษอังกฤษก็คือ นายช่างกลไคหุคเครื่องจักรไจและไปเสียที่อื่น มีบุคคลแปลกหน้า
 มาเดินเครื่อง เล่นและทำให้คนตายควยเหตุ้น ศาลอังกฤษตัดสินว่า นายช่างกลไม่มี
 ความผิด (Stephen's Commentaries of the Laws of England)
 พิมพ์ครั้งที่ 19 ค.ศ. 1928 หน้า 37) ตามคำรากฎหมายของเคเนี่ ความสัมพันธ์
 ระหว่างการกระทำและผลยอมสุดหุคหุคอง โดยการกระทำบุคคลภายนอกที่กระทำ
 โดยจงใจ หรือโดยความประมาทอย่างไม่มีเหตุมีผล

ตามกฎหมายอิตาลี (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 41 วรรค 2)
 ยอมรับว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลสุดสุดสุดสุดได้ กล่าวคือ
 คนหนึ่งซึ่งบังเกิดขึ้นในเวลาต่อมาจะทำให้ความสัมพันธ์ขาดออกจากกัน ก็ต่อเมื่อ
 เหตุนั้นเอง เพียงพอที่จะทำให้เกิดผลเช่นนั้นได้ ในกรณีเช่นว่านี้เมื่อการกระทำ
 หรือการงดเว้นแต่ก่อนเป็นความผิดอาญาได้เองแล้ว ก็ให้ลงโทษสำหรับการกระทำ
 หรือการงดเว้นอันนั้น ในการที่กฎหมายอิตาลีบัญญัติเช่นนี้ เราพอจะให้ตัวอย่างได้
 ดังนี้ ก.ยิง ข.ฆ่าหักแล้วมีผู้มาวางเพลิงเผาบ้านอย่างรวดเร็ว จนแม้ ข.ฆ่าไม่หัก
 ก็ถึงแก่ความตายทั้งนี้ย่อมถือว่าการวางเพลิงนั้นเพียงพอที่จะให้ ข. ตายได้ ตาม
 กฎหมายอิตาลีจึงต้องถือว่าทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ (คือการยิง) และ
 ผล (คือความตายของ ข.) ขาดออกจากกัน ก.ไม่ต้องรับผิดชอบคือความตายของ
 ข. แต่โดยที่การยิงให้ ข. ฆ่าหักนั้น เป็นความผิดในตัวเอง ก.จึงต้องรับผิดชอบทางอาญา
 ฐานทำร้ายร่างกาย ข. หรือฐานพยายามฆ่า ข. แล้วแต่ว่า ก. ประสงค์จะฆ่าให้ ข.
 ตายหรือไม่

ตามกฎหมายเยอรมัน ไม่ยอมรับว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและ
 ผลสุดสุดสุดสุด แต่ถือว่ามีการผิดบ้างกรณีที่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
 เสียเลย เป็นต้นว่า ก. วางยาพิษ ข. ซึ่งมากพอที่จะทำให้ ข. ถึงแก่ความตาย แต่
 ก่อนที่ยาพิษจะออกผล ค. เข้าป็นมายิง ข. ตายเสียก่อนดังนี้ เป็นเรื่องไม่มีความสัมพันธ์
 ระหว่างการกระทำ (คือการวางยาพิษ) และผล (คือความตาย) เพราะตามเหตุนี้
 เงื่อนไขคงกล่าวแล้ว การกระทำอันหนึ่งจะถือว่าเป็นเหตุให้เกิดผลใด ๆ ได้ก็ต่อเมื่อ
 ปรากฏว่า ถ้าไม่มีการกระทำอันนั้นแล้วผลนั้น ๆ จะไม่บังเกิดขึ้น ในตัวอย่างข้างต้น
 นี้ถึงแม้ ก. จะไม่วางยาพิษ ข. ข. ก็จะต้องตายโดยการยิงของ ค. ฉะนั้นจึงขาด
 ความสัมพันธ์ระหว่างการวางยาพิษกับความตาย ก. จึงรับผิดชอบในทางอาญาเพียง
 พยายามฆ่า ข. เท่านั้น ตัวอย่างอีกอันหนึ่งก็คือ ก. ยิง ข. ที่อยู่ในเรือกลางทะเล
 บาดเจ็บสาหัส แต่ก่อนหน้าที่ ข. จะตายเพราะพิษบาดแผล เผลอเกิดลมมรสุม เรือ
 ลมลงในทะเล ข. จมน้ำตาย ข. เป็นผู้ว่ายังไม่เป็น แม้ ข. ไม่ถูก ก. ยิง ข. ก็

จะต้องจมน้ำตายเช่นเดียวกัน ดังนั้นจะต้องถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ (คือการยิงของ ก.) และผล (คือความตายของ ข.) กรณีที่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ และผลนั้นย่อมจะเรียกไม่ได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลสุดทุกหยุคลง เพราะที่จริงเป็นเรื่องที่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเสียเลย ก. จึงต้องรับโทษฐานพยายามฆา ข. เท่านั้น

ควรสังเกตว่า ถ้าถือตามทฤษฎีเหตุเหมาะสมจะไม่คงคำนึงถึงปัญหาเกี่ยวกับการขาดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เพราะจะพิจารณาการกระทำของผู้กระทำเป็นคน ๆ ไปว่า การกระทำนั้น ๆ ตามความรู้ความชำนาญโดยทั่ว ๆ ไปเหมาะสมที่จะทำให้เกิดผลนั้น ๆ หรือไม่

การวิจารณ์ ถ้าเราเทียบเคียงกฎหมายเยอรมันและกฎหมายอิตาลี ตามที่กล่าวมาแล้ว เราจะเห็นว่าผลลัพธ์แห่งกฎหมายทั้งสอง เท่ากัน กล่าวคือ ในกรณีที่กฎหมายเยอรมันถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเสียเลย กฎหมายอิตาลีถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลสุดทุกหยุค (หรือขาดคุณ) ลง และคงไม่ให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในทางอาญา เช่นเดียวกัน และถ้าดูตามตัวอย่างคำพิพากษาอังกฤษจะเห็นว่าในทางผลลัพธ์ลงรอยกับกฎหมายอิตาลีและกฎหมายเยอรมันกันเป็นแต่ผู้เขียนตำรากฎหมายอาญาอังกฤษกล่าวผิดเพี้ยนไปบ้าง ถ้าจะให้ง่ายแก่การวินิจฉัยคดีอาญา เราควรจะแยกกรณีที่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทำนองที่ได้อีกกล่าวมาแล้ว เมื่อใดกล่าวถึงกฎหมายเยอรมันออกเสียต่างหาก เมื่อใดแยกออกเช่นนี้แล้ว เราจะเห็นว่าไม่มีเหตุอะไรที่เราควรยอมรับว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจะสุดทุกหยุคลง เพราะมีคนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องมากระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท หรือมีเหตุการณืตามธรรมชาติ มาเป็นเหตุให้เกิดผลด้วย ตัวอย่าง ก. ยิง ข. ซากหัก แพทย์รักษาแผลของ ข. โดยประมาททำให้ ข. ตายเพราะแผลเป็นพิษ หรือ ข. ไม่ยอมให้แพทย์รักษาแผล แผลได้รับเชื้อโรค ข. ถึงแก่ความตาย เป็นต้น เราควรจะต้องถือว่าได้มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของ ก. กับความตายของ ข. เพราะถ้า ก. ไม่ยิง ข.

แพทย์คงจะไม่ทำให้ ข. ตายโดยความประมาท หรือ ข. เองก็คงไม่มีบาดแผล ให้เชื้อโรคเข้า ซึ่งความตายของ ข. คงจะไม่อุบัติขึ้น ไก่กลาวมาข้างตนแล้วว่า เพียงที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลยังไม่ทำให้ผู้กระทำรับผิดชอบทางอาญา จะคงปรากฏว่าได้มีการกระทำโดยความชั่วร้ายของผู้กระทำ กล่าวคือ ก่อกระทำ โดยเจตนาหรือโดยประมาท เช่นในเรื่อง ก. ยิง ข. โดยประสงค์จะให้ ข. ตาย เพราะเชื้อโรคเข้าบาดแผลก็เป็นการสมควรที่จะถือว่า ก. ฆ่า ข. ตาย เพราะ แม้แพทย์จะได้กระทำโดยประมาทก็ดี หรือ ข. ไม่ได้รักษาบาดแผลตามสมควรก็ดี ซึ่งเป็นความผิดของผู้อื่น ก. ไม่สามารถจัดการอย่างใด ๆ ได้ก็จริง แต่เมื่อระลึก ว่า ก. เองได้มุ่งหมายให้ ข. ตายและถ้า ก. ไม่ยิง ข. คงไม่ตาย เพราะคงไม่มี บาดแผลให้แพทย์มีโอกาสทำการประมาทได้ และ ข. ก็ไม่มีโอกาสเพิกเฉยต่อแผล ของเขาและมาบัดนี้ ข. ก็ได้ตายลงจริง ๆ โดยถ้า ก. ไม่ยิง ข. ข. ก็ไม่ตาย และ ก. ก็มีความประสงค์จะให้ ข. ตายด้วย ก. จึงควรมีความผิดฐานฆาตคนตายโดย เจตนา ตัวอย่างอีกอันหนึ่งก็คือ ก. ได้เอาसानหนูใส่ขวดไว้ในตู้อาหารในครัว ข. ซึ่งเป็นแม่ครัวสำคัญผิดคิดว่าเป็นน้ำตาลจึงเอาไปปรุงอาหาร เป็นเหตุให้ ค. ถึงแก่ ความตายดังนี้ จะคงถือว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ (คือการเอาसानหนู ใส่ไว้ในตู้อาหาร) และผล (คือความตายของ ค.) ซึ่งจะทำให้ ก. ต้องรับผิดชอบทาง อาชญาฐานฆาตคนตายโดยประมาท ถึงแม้จะมีการกระทำของ ข. เขามาแทรกแซงอยู่ ด้วยก็

กรณีที่ไม่ต้องรับผิด

เนื่องจากการวินิจฉัยผลธรรมชาติของทฤษฎีเงื่อนไขที่จะเกิดต่อไปได้ ไม่รอบ และทฤษฎีเหตุเหมาะสมแล้ว จำต้องอาศัยหลักสำคัญประกอบอีกควยว่า กรณีใดผู้กระทำไม่ต้องรับผิด ได้แก่

1. ผู้กระทำไม่มีเหตุที่จะต้องรับผิดชอบทางอาญา
2. มีเหตุเกิดขึ้นใหม่ทำให้ไม่ต้องรับผิดในความสัมพันธ์ระหว่างการ

กระทำและผลนั้น

3. ความประมาทของผู้กระทำในตอนที่แรกอาจเป็นคนละลักษณะ
 ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับภัยที่เกิดขึ้นเลย¹

1. ผู้กระทำไม่มีเหตุที่จะต้องรับผิดชอบทางอาญา ได้แก่ กรณีผู้กระทำ
 ไม่มีเจตนากระทำผิด และการกระทำนั้นไม่เป็นประมาท ตามมาตรา 59 เช่น
 ก. ขับรถไปตามถนนตามปกติ ข. วิ่งตัดหน้ารถอย่างกะทันหัน สู้ที่ ก. จะหยุดรถ
 ได้ทันจึงชน ข. ตาย จะเห็นได้ว่า ความตายของ ข. เกิดจากการกระทำของ ก.
 แต่เนื่องจาก ก. ไม่มีเจตนาและไม่ได้อประมาท ก. จึงไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น ตาม
 มาตรา 59 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกา 114/2510 จำเลยไม่ได้ขับรถเร็ว และทางลัดไม่
 ที่จำเลยขับมานั้นเป็นทางจำกัดบังคับให้ขับ โดยทางข้างหนึ่งเป็นคลอง อีกข้างหนึ่ง
 เป็นภูเขาจะขับให้ทางคลองอีกไม่ได้ เพราะทัศนวิสัย การที่ลัดรตพวงเอียงนั้น
 ก็เนื่องจากที่ทรงนั้นเป็นหลุม เอาหินกองไว้ หินแตก เป็นเหตุให้ระคัมของรถที่
 ผ่านไปทรุดต่ำลง และรถคันที่จำเลยขับก็ไม่ได้คว่ำ ถ้าผู้ตายไม่ควนทัศนวิสัยระโศก
 จากรถเหมือนคนอื่น ก็คงไม่ได้รับอันตรายแต่อย่างใด ดังนั้นหาใช่ความประมาทของ
 จำเลยไม่

2. มีเหตุเกิดขึ้นทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ
 และผลนั้น ทั้งนี้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังการกระทำนั้น คงไม่ใช่เป็นเหตุ
 แทรกแซงถึงขนาดตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่เกิดขึ้นเสีย
 ที่เดียว ซึ่งถ้าถึงขนาดตัดความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ก็เป็นกรณีที่ไม่มีความสัมพันธ์
 ของการกระทำและผลเลย ไม่ใช่เป็นผลแต่ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น ตามที่กล่าวถึง
 พิจารณาอยู่ เช่น ก. ยิง ข. บาดเจ็บสาหัส และต้องตายภายใน 5 นาทีข้างหน้า

¹ จิตติ ศิงศรัทย์, หน้า 149

ถ้าขณะนั้น ค. ยิง ข. และ ข. ตายทันที ดังนั้นความตายไม่ได้เกิดจากการกระทำของ ก. แล้ว ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่เกิดขึ้น ถือว่าเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของ ค.

แต่กรณีที่กำลังพิจารณากลับเป็นเรื่องราวการกระทำครั้งแรกทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นใหม่ และเหตุการณ์ใหม่นั้นทำให้เกิดผลขึ้น จึงมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำอันแรกกับผลที่เกิดขึ้นอยู่ ซึ่งต้องพิจารณาว่า ในกรณีใดบ้างที่ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะมีเหตุแทรกแซงภายหลัง เช่น ก. ยิง ข. ข. ได้รับบาดเจ็บและรักษาบาดแผลไม่ดีขึ้น เกิดเป็นบาดทะยักและตายในที่สุด จะเห็นได้ว่าการยิงของ ก. ก่อให้เกิดเหตุการณ์ใหม่ คือการรักษาไม่ดีขึ้นและก่อผลคือเกิดความตายขึ้น ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์ระหว่างการยิงกับความตายที่เกิดขึ้นอยู่

ฉะนั้น เหตุแทรกแซงที่จะทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบในผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นนั้น ต้องเป็นเหตุที่ผู้กระทำไม่อาจคาดหมายได้ ถ้าเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำอาจคาดหมายได้แล้ว ผู้กระทำยังต้องรับผิดชอบอยู่ ดังที่กล่าวไว้ในเรื่องให้ใช้หลักความคาดหมายมาพิจารณากับกรณีที่มีเหตุแทรกแซง เหตุแทรกแซงที่ผู้กระทำจะอ้างเป็นเหตุไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น ได้แก่

ก) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ อาจเป็นเหตุการณ์ธรรมชาติ ถ้าไม่เป็นที่คาดหมายได้แล้ว ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกา 152/2488 ผู้ป้อนไม้บรรจุกระสุนตรงพาดท้าย และปากกระบอกผู้ถูกควมมาขวางมาเพียงเงื่อนเดียว แล้วแขวนอยู่สัก 10 นาที ถูกพายุปืนแคว่ง เงื่อนของผ้าที่ผูกปืนหลุด ปืนตกและลั่นไปถูกผู้นอนตาย ดังนั้นจึงไม่พอที่จะถือว่าทำให้คนตายโดยประมาท

ข) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ อาจเป็นการกระทำของผู้กระทำในตอนแรกเอง แต่การกระทำในตอนหลังนี้ กระทำไปโดยไม่รู้อะไรจริงๆ อันไม่อาจ

คาดหมายได้ เช่นนี้ ผู้กระทำไม่คงรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นภายหลัง เว้นแต่การกระทำในตอนหลังจะเป็นความผิดขึ้นในตัวเองอีกส่วนหนึ่ง หรือการกระทำในตอนหลัง ถือได้ว่าเป็นการกระทำต่อเนื่อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับการกระทำในตอนแรก ดังตัวอย่าง

คำพิพากษาศาลฎีกา 1395/2518 จำเลยที่ ๓. มีแผลเล็กน้อย แต่ ๓. สลบ จำเลยเข้าใจว่า ๓. ตาย จึงเอาผ้าขาวมาของ ๓. ผูก ๓. แขนงไว้กับต้นไม้ เป็นเหตุให้ ๓. ตาย จึงมีความผิดตามมาตรา 290

และการไม่รู้อะไรจริง อันไม่อาจคาดหมายได้แล้ว ผู้กระทำไม่คงรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นภายหลัง มีคดีซึ่งเกิดขึ้นในต่างประเทศที่จะนำมาพิจารณา 3 คดี คือ¹

คดีอัยการโจทก์ และ Khandu จำเลย (ปี 1890) จำเลยที่ศีรษะและคิดว่าเขาตาย จึงต้องการปกปิดความผิด โดยผูกกระทอมเพื่อให้เห็นว่าตายในกระทอมที่ถูกไฟไหม้ ศาลตัดสินว่ามีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เพราะเหตุที่ว่าตอนผูกกระทอม จำเลยคิดว่าผู้ตายตายแล้ว จึงไม่ใช่เป็นการกระทำที่กระทำต่อคน ถือว่าเป็นกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นใหม่ และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดหมายได้ว่าจะเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นก็ตัดความสัมพันธ์ระหว่างการทำร้ายร่างกายครั้งแรกกับความตายที่เกิดขึ้นในภายหลัง

คดีอัยการโจทก์ และ Shorty จำเลย (ปี 1950) จำเลยทำร้ายร่างกายโดยคิดว่าตาย จึงนำเอารางไปยัดใส่ท่อ เป็นเหตุให้จมน้ำตาย ศาลได้ตัดสินในทำนองเดียวกันว่า ไม่มีความผิดฐานฆาตกรรมตาย เพราะไม่สามารถคาดหมายได้ จึงมีความผิดฐานพยายามฆ่า

1 จิตติ กิ่งศรัทธี, หน้า 166

คดีอัยการโจทก์ และ Chiswiko จำเลย (ปี 1961) จำเลยที่
ผู้ตายแล่นเข้าไปยึดใส่โพรงไม้ ผู้ตายตายเพราะเขาไปอยู่ในโพรงไม้ ความจริง—
แล้วในขณะที่ยึดใส่โพรงไม้ผู้ตายยังไม่ตาย ศาลตัดสินเช่นเดียวกับ 2 คดีข้างต้น
คือตัดสินว่า ไม่มีความผิดฐานฆาตกรรม

ค) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ อาจเป็นการกระทำของผู้เสียหายเอง
เพราะผู้เสียหายโศกสมครเขาเสียงภัย หรือประมาทโดยไม่อาจคาดหมายได้
ผู้กระทำในตอนแรกจึงไม่ควรรับผิด ในที่นี้สมครใจจึงหมายความว่าถึง สมครใจ
ให้เกิดผลเป็นอันตราย เช่น ก. บิง ข. บาดเจ็บสาหัส บาดแผลนั้นต้องทำให้
ข. ตายแน่ แต่ยังไม่ตายในทันที ข. ทนทุกข์ทรมานต่อไปไม่ไหว จึงสมครใจเอา
มีดเชือดคอตนเองตายทันที ดังนี้ ก. ไม่ควรรับผิดในผลแห่งความตายของ ข.
เพียงรับผิดฐานพยายามฆ่า หรือทำร้ายถึงอันตรายสาหัสเท่านั้น แค่นั้น ข. ไม่
ตายทันที และความตายเกิดขึ้นเพราะบาดแผลที่ ก. ทำร้าย และแผลที่ ข. เชือด
คอตนเองรวมกัน ดังนี้ ก. ยังต้องรับผิดในผลแห่งความตายของ ข. อยู่ นอกจากนี้
การที่ผู้เสียหายสมครใจเขาเสียงภัยเองนั้นต้องเป็นการกระทำโดยรู้ถึงร้ายนั้น
และสมครใจเขาเสียงภัยโดยไม่มีอะไรมาบังคับ ถ้าผู้เสียหายจำเป็นต้องเสียงภัย
โดยไม่มีทางเลือกเลย ก็จะต้องถือว่าเป็นการสมครใจเสียงภัยไม่ได้ เช่น ก. ถือปืน
ไลบิง ข. ข. วิ่งหนีโดยกระโดดหน้าคาง และถึงแก่ความตาย ดังนี้ ก. ยังต้อง
รับผิดในความตายของ ข. อยู่ หรือโดยมีเหตุที่จะต้องเลือกเอาในทางเสียงภัย
อีกอันหนึ่ง ยิ่งกว่าที่จะยอมรับภัยที่ผู้กระทำโลกอชันเฉพาะหน้าก็ไม่ถือว่าสมครใจ
เสียงภัย

คำพิพากษามีที่ 1436/2511 จำเลยช้บรรดด้วยความประมาทชน
เสาไม้ที่ปักไว้ริมทาง แลตะไปชนเสาไฟฟ้าอย่างแรง อันเป็นการหวาดเสียว
และไกลอันตราย การที่ผู้ตายกระโดดลงจากรถในระยะกระชั้นชิดกับที่รถจะชน
เสาไฟฟ้าเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นเฉพาะหน้า และถึงแก่ความตาย
ถือว่าเป็นผลอันเกิดโดยฉับพลันกับเหตุที่จำเลยช้บรรดด้วยความประมาท จำเลยจึงมี
ความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

ง) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ อาจเป็นการกระทำของบุคคลภายนอก ซึ่งกระทำลงเพราะเหตุที่การกระทำของผู้กระทำในตอนแรก ฉะนั้นการกระทำของบุคคลภายนอกนี้ จึงเป็นผลธรรมชาติ จากการกระทำในตอนแรกนั่นเอง ซึ่งตามปกติผู้กระทำในตอนแรกก็ควรรับผิดชอบในผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายนอกนั้นด้วย เช่น ก. ยิง ข. บาดเจ็บ ค. นายแพทย์รักษา ข. ทำให้ ข. ตาย ดังนั้น ก. ต้องรับผิดชอบไปถึงความตายของ ข. ด้วย ยกเว้น นายแพทย์คือ ค. จะได้เจตนา หรือประมาททำให้ ข. ตาย โดยที่ผู้กระทำในตอนแรกไม่อาจคาดเห็นได้ ดังนั้น ก. จึงไม่ต้องรับผิดชอบ

3. ความประมาทของผู้กระทำในตอนแรก อาจจะเป็นคนละลักษณะ ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับภัยที่เกิดขึ้นเลย กล่าวคือภัยที่เกิดขึ้นเป็นภัยที่ไม่เกี่ยวกับพฤติการณ์ที่ผู้กระทำขาดความระมัดระวัง กรณีเช่นนี้ต้องถือเสมือนหนึ่งว่า ผู้กระทำมิได้ประมาทในภัยที่เกิดขึ้นจริงนั้น²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 436/2477 ย. แก้วกระบือปล่อยให้กินน้ำ กระบือนั้นลื่นลื่นลื่นลื่นลื่นลื่น ส. ซี่ ส. ตกจากกระบือ กระบือที่ ย. ปล่อยให้กินน้ำ ส. ตาย ก่อนที่ปล่อยให้กระบือได้ความว่า กระบือทั้งสองอยู่ห่างกัน 3 เส้น มีเนินบังมองไม่เห็นกัน ศาลเห็นว่า ย. มีความผิดฐานปล่อยกระบือเที่ยวไป ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 335 ข้อ 12 (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377) แก้ว ย. จะประมาท เพราะฝ่าฝืนกฎหมายนี้ ความตายของ ส. ก็ยังห่างไกลจากการกระทำของ ย. มากนัก ย. ไม่มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

ความผิดที่ได้รับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยผลของการกระทำ

ตามกฎหมายลักษณะ อาญาที่ ไซอยู่ก่อนประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่ตามคำพิพากษามีแนวทาง

¹ จิตติ ตึงศรีทิพย์, หน้า 173

² จิตติ ตึงศรีทิพย์, หน้า 176

ไปในทางทฤษฎีเงื่อนไข¹ เช่นผู้ตายถูกทำร้ายเป็นบาดแผลเล็กน้อย แต่ทำการรักษาไม่ทำให้บาดแผลเกิดเป็นพิษขึ้น และถึงแก่ความตาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ทำร้ายมีความผิดฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา (ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 34/2485 317/2463, 475/2463, 635/2470, 1178/2479, 68/2490, 437/2500)

ผู้ฆังกรโดยประมาททำให้เกิดเหตุมีคนตาย แมว่าผู้ตายจะประมาทด้วย หรือผลนั้นเกิดขึ้นเพราะมีผู้อื่นประมาทด้วยก็ตาม แต่หาผู้ฆังกรโดยประมาทที่ไม่ประมาทจะไม่เกิดผลขึ้น เช่นนั้นแล้วก็ถือว่าความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ฆังกรโดยประมาท (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 184/2470, 122/2496, 1973/2497, 1608/2502)

ในปัจจุบันทฤษฎีโลกด้าวแดงทั้งสอง ประมวลกฎหมายอาญาได้นำเอาทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมบัญญัติไว้ในมาตรา 63 ว่า "ถ้าผลของการกระทำมีความผิดใดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำมีความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมชาติยอมเกิดขึ้นได้" ซึ่งผลธรรมคาคือ ผลตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมนั่นเอง แล้วแต่จะเรียกชื่อยังไร ทฤษฎีผลตามธรรมชาติ หรือทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม หมายความว่า มาตราที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลในกรณีนี้ กฎหมายกำหนดโทษหนักขึ้นเพราะผลของการกระทำว่า ผลนั้นต้องเป็นผลธรรมคาคที่ยอมเกิดขึ้นได้จึงเป็นการกำหนดความทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม

ผลตามธรรมคาคตามมาตรา 63 นี้ ถู้นำไปใช้กับบทบัญญัติในภาค 2 ของประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ภาคความผิด และใช้เฉพาะกับบทบัญญัติลงโทษหนักขึ้นเท่านั้น ได้แก่ มาตรา 224, 238, 277 ทวิ, 280, 297, 302, 303 308, 310, 311, 313, 336, 339 และ 340 เป็นต้น จึงแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่า บทบัญญัติก่อนนอกเหนือจากที่ระบุไว้ข้างต้นยอมไม่ใช้กรณีที่จะนำเอามาตรา 63 มาบังคับ ฉะนั้นมาตรา 63 จึงไม่ใช่หลักทั่วไปที่จะนำมาใช้ในการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่ใช้ได้เฉพาะกรณีผลของการกระทำมีความผิดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเท่านั้นหมายความว่า เป็นผล

ที่เกิดขึ้นโดยผู้กระทำไม่เจตนาให้ผลนั้นเกิด คือไม่ประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล ในการกระทำนั้น และในกรณีที่มีผลต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในมาตราดังกล่าวเกิดขึ้น เนื่องจากเป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผู้กระทำจึงต้องรับโทษหนักขึ้น เฉพาะเมื่อผลเหล่านั้นเป็น "ผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้" จากการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก ในการวินิจฉัยถึงผลที่เกิดขึ้น เป็นผลธรรมดาหรือไม่นั้นต้อง ไซมาตราฐานของวิญญูชนเป็นหลักในการพิจารณา¹

ผลธรรมคาตามาตรา 63 ซึ่งบัญญัติว่า "ต้องเป็นผลธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้" มีข้อสงสัยเกตุว่า คงจะหมายความว่าถึงผลปกติที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ในพฤติการณ์เช่นนั้น แต่พฤติการณ์นำมาพิจารณาถึงผลธรรมคานั้น ไม่จำเป็นที่บุคคล ผู้กระทำจะต้องรู้พฤติการณ์ หรือยอมเล็งเห็นผลนั้น เพราะมีฉะนั้นก็จะกลายเป็น เรื่องการกระทำโดยเจตนาไป แกถาจะหมายความว่าถึงผลที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดา โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ทุกอย่างในขณะที่กระทำ ไม่ว่าผู้กระทำจะใคร่ หรือไม่รู้ถึง พฤติการณ์นั้นแล้ว ผลธรรมคาก็จะไม่แตกต่างไปจากผลของธรรมชาติตามทฤษฎี เงื่อนไข เพราะทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดขึ้นตามธรรมชาติทั้งสิ้น เหตุนี้ผลธรรมคา จึงน่าจะหมายความว่าถึงทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม อันจะพึงเกิดขึ้นได้ เป็นปกติจาก พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้กระทำควรจะได้ทราบ การวินิจฉัยเช่นนี้ของอาศัยมาตราฐาน ของบุคคลสามัญที่เรียกกันว่าวิญญูชนเป็นหลัก ว่านอกจากพฤติการณ์ที่ผู้กระทำได้ รุอยู่จริง ๆ แล้ว ยังควรรูถึงพฤติการณ์ใดในกรณีนั้นอีกบ้าง แต่ในพฤติการณ์ ที่ควรรูเช่นนั้น ผลที่เป็นปกติควรเป็นอย่างไรที่ใดเกิดขึ้นนั้นหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องผลธรรมคา ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 333/2494 จำเลยทำร้ายเขาบาดเจ็บทุกขเวทนา กว่าเกิน 20 วัน จำเลยมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายสาหัส แม่แพทย์โรงพยาบาล กลางจะบอกว่าตามาใหม่ ๆ จะหายเร็วกว่านี้ หรือแม่ผู้เสียหายจะไม่รักษาเลย ก็ถาม จำเลยก็ตอบรับผิดในผลอันเกิดจากการกระทำของตนซึ่งเป็นผลธรรมคา

¹ จิตติ กิ่งศรีพิชัย, หน้า 155

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 68/2490 จำเลยใช้ขวานข้างไปถูกหน้าแข็งของ
ผู้เสียหาย 1 ที่ เนื่องจากกรณีวิวาทกัน บาดเจ็บไม่สาหัส แยกออกมาอีก 6 วัน
ผู้เสียหายเกิดตายลง เพราะเชื้อแกงกรีนเข้าแผล ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นผลจาก
การที่จำเลยได้ทำร้ายเขาตนเอง จำเลยมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุ
ให้คนตาย

หมายเหตุ : ท่าน ศ. ประมูต สุวรรณศรี ได้อธิบายไว้ใน
บันทึกท้ายฎีกาที่ 68/2490 ดังนี้

คำว่า "ทำให้เขาถึงตาย" นี้ พ้องกันไต่กับคำว่า "และความตาย
เป็นผลจากการกระทำของเขา" ในหลักกฎหมายอังกฤษ ซึ่งมีคำอธิบายว่า หมายถึง
ถึงว่า ความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำร้าย และคำว่า "ผลโดยตรง"
นั้นหมายความว่า ผลที่อาจเกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติจากการที่ถูกกระทำร้ายนั้นเอง
มีอรรถาธิบายต่อไปว่า ให้ดูถึงธรรมชาติธรรมดาว่า ผลเช่นนั้นอาจเกิดขึ้นได้
หรือไม่ แม้ระหว่างเหตุกับผลจะมีคำว่า "อาจ" อยู่ตรงกลางชั้นใด แต่ถาผล
ชั้นนั้นเป็นไปตามธรรมชาติธรรมดาที่อาจเกิดได้เช่นนั้นแล้ว ผลนั้นก็เป็ผลโดยตรง
ของเหตุ

เช่น จำเลยยกปืนเล็งไปยังผู้ตาย แล้วกระดิกนิ้วลั่นไกเป็นระหว่างนี้
จนถึงความตายของผู้ตาย ก็มี "อาจ" เป็นชั้น ๆ ดังนี้ เช่น ไกปืนอาจไม่กระทบ
นกสับ นกสับอาจไม่ตกคอบ เข็มแทงชนวน เข็มแทงชนวนอาจไม่แทงแก๊ปกระสุน
อาจไม่แตกคึดไฟ ไฟอาจไม่ทำให้ดินปืนในกระสุนระเบิด กระสุนระเบิดแล้วลูก
กระสุนกระสุนอาจไม่วิ่งจากลำกล้องไปสู่ที่หมาย จำเลยอาจเล็งไม่ตี กระสุนอาจ
ไม่ถูกผู้ตายเลยหรืออาจไม่ถูกที่สำคัญ แมถูกที่สำคัญก็อาจรักษาหายทั้งนี้เป็นตน แม
คำว่า อาจที่จะเป็นคุดแก่จำเลยนี้ไม่เกิดขึ้นเลย และความตายเกิดขึ้นจากการที่
จำเลยกระดิกนิ้วที่ไกปืนนั้น จำเลยก็ควรรับผิดชอบ

ปัญหาในเรื่องบาดแผล เมื่อใดที่จะถือได้ว่าความตายเกิดขึ้นจากบาดแผลที่ถูกกระทำร้ายโดยธรรมชาติธรรมดา ที่เราอาจเรียกได้ว่าความตาย เป็นผลโดยตรงจากการกระทำร้าย ความจริงทางวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน อาจพิสูจน์ได้แน่นอนว่าสิ่งใดทำให้เกิดความตายขึ้น และบางทีอาจกล่าวได้ว่า ถ้าอวัยวะส่วนสำคัญของร่างกายไม่ชำรุดสูญหายไปแล้ว บาดแผลทุกชนิดอาจรักษาให้หายได้ เช่น เฉพาะคตินี้ ความตายเกิดขึ้นเพราะ เชื้อโรคชนิดหนึ่ง เข้าไปในแผล แผลการที่เชื้อโรคเข้าไปในบาดแผลนี้เป็นผลทางไกลจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ ที่เรียกว่า แงงกรีนนี้ ก็ทำนองที่เราเรียกกันของไทย ๆ ว่าบาดทะยัก และที่เป็นบาดทะยัก ก็เพราะเชื้อสปอร์กเข้าไปในแผลดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าอัน เชื้อสปอร์กนั้นยอมเมื่ออยู่ทั่วไปตามธรรมชาติธรรมดา บางทีแม้ในท้องผาคัด ฉะนั้นเมื่อความตายเกิดขึ้น เพราะเชื้อสปอร์กซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติธรรมดาและยอมเข้าไปในบาดแผลได้ โดยธรรมชาติธรรมดาเช่นนี้ แม้เชอนั้นจะไม่ได้อาศัยอยู่ที่อวัยวะจำเลยซึ่งกระทำร้าย แต่ได้เข้ามาในบาดแผลภายหลังก็ ก็คงถือว่าเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติธรรมดาจำเลยจึงต้องรับผิดชอบในทางอาญาสำหรับความตายที่เกิดขึ้นโดยตรงจากบาดแผลที่จำเลยได้กระทำร้ายให้เกิดขึ้นนั้น

เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 34/2458 ซึ่งศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้เป็นทำนองว่าแม้อาการความตายเกิดขึ้นเพราะผู้ตายรักษาผิดทาง จำเลยผู้กระทำร้ายก็ยังคงรับผิดชอบในความตายนั้น ถ้าหากการรักษาที่ผิดนั้นยอมเป็นธรรมชาติธรรมดาของประเทศบ้านนอก เขายอมใช้กันในสมัยนั้นถือได้ว่าความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำร้าย

ได้คัดคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับเรื่องเช่นนี้มาไว้ให้ดูด้วย ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2456 ผู้ถูกทำร้ายรักษาแผลไม่ดี เป็นบาดทะยักตาย ศาลฎีกาลงโทษฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 671/2456 ถูกแทงมีบาดแผลเล็กน้อย รักษาแผล
เกือบหายสนิทแล้ว แต่ทำไม้ดีแผลกำเริบขึ้นจึงตาย ศาลฎีกาลงโทษฐานทำร้าย
ร่างกาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 34/2458 ถูกทำร้ายมีบาดแผลเล็กน้อยพอเห็นซาก
รักษาแผลไม้ดีเป็นบาดทะยักตาย ศาลฎีกาลงโทษฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 317/2463 ถูกฟันมีบาดแผล 5 แห่ง ไม่ถึงสาหัส
แต่รักษาแผลไม้ดีจึงตาย ศาลฎีกาลงโทษฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 475/2463 ใช้ขวานฟันที่ 1 ที่ กระโหลกศีรษะ
แตกทะลุใน ผู้ตายรักษาแผลไม้ดีอยู่ได้ 4 เดือนเศษจึงตาย แพทย์เบิกความว่า
ถ้ารักษาดีก็หาย ศาลฎีกาลงโทษฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา (มาตรา 290)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 635/2470 ถูกแทง 3 แห่ง มีโรคบาดทะยักเข้า
แทรกแซงทำให้ตายเร็วขึ้น ศาลฎีกาลงโทษฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 248-249/2471 ถูกขวานฟันที่ศีรษะ 1 ที่
แพทย์เบิกความว่า คนขวานไม่ถูกเยื่อสมองอาจรักษาให้หายได้ ผู้ถูกทำร้าย
ไปอยู่โรงพยาบาลแล้วตกสะพาน ตึงแค่นกมีอาการคลั่งเพ้ออยู่ได้ 2 วัน
ก็ตาย โดยพิษบาดแผลกำเริบ เนื่องจากการรักษาพยาบาลไม้ดี ศาลฎีกาลงโทษ
ฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 442/2502 ใช้กบฏแทงผู้ตายที่ซอกคอ 4-5 ที่
ผู้ตายไปรักษาที่สุซศาลาและโรงพยาบาล แล้วมารักษาตัวที่บ้าน แล้วจึงตายหลัง
จากเกิดเหตุ 36 วัน เพราะการรักษาบาดแผลไม้ดีบาดแผลเน่าเป็นพิษ ศาลฎีกา
วินิจฉัยว่า เมื่อผู้ตาย ๆ เพราะพิษบาดแผลที่ถูกแทง ถึงแม้จะเฝ้าระวังการรักษา
บาดแผลไม้ดี เพราะบาดแผลเน่าเป็นพิษก็แตกเป็นผลธรรมชาติอันสืบเนื่องมาจาก
การกระทำของผู้แทง ผู้แทงจึงต้องมีความผิดฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา (คำพิพากษา
ฎีกาที่ 437/2500 คัดลีนทำนองเดียวกัน)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 225/2503 ชกผู้ตายถูกใบหนาดมลง ที่ระพีผาดกับ
พนดนนกระโหลกศีรษะแตกถึงแก่ความตาย ถือว่าการตายเป็นผลเนื่องจากการ
กระทำของผู้ที่มีความผิดฐานฆาตคนโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1116/2502 คอยเขาทาบิด บวมซ้ำ ต่อ 4-5 วัน
คาชายผู้ถูกคอยพิจารณาบวมมองไม่เห็น ผู้คอยมีความผิดตามมาตรา 297(1)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1011/2503 ขับรถจักรยานยนต์ชนรถสามล้อโดย
ประมาท ผู้โดยสารรถสามล้อกระเด็นไปล้มนอนอยู่ที่ทางรกราง พอดีรถรางซึ่ง
มีไคแล่นมาเร็วฉีกกรรมคา แล้มาถึงแล้วทับครุคไปผู้ตายถึงแก่ความตาย วินิจฉัย
ว่า ความตายเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของผู้ขับรถจักรยานยนต์ มีความผิด
ฐานทำไห้คนตายโดยประมาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 895/2509 เอาก้อนอิฐขว้างผู้เสียหายซึ่งอยู่ในเรือ
ผู้เสียหายหลบก้อนอิฐไม่ถูก แต่ผู้เสียหายเซไป มือฟาดข้างเรือเป็นเหตุไห้ได้รับ
อันตรายแก่กาย ถือว่าการได้รับอันตรายของผู้เสียหาย สืบเนื่องจากการกระทำ
ของผู้ขว้าง มีความผิดตามมาตรา 295

นอกจากนี้ยังมีกรณีศาลฎีกาไม่ถือว่าเป็นผลกรรมคา ซึ่งได้แก่คำ
พิพากษาศาลฎีกาคังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1029/2472 ผู้ตายถูกทำร้ายมีมากเจ็บ แพทย์
เบิกความว่าถ้าได้รักษาเสียแต่แรกคงไม่ตาย ศาลฎีกาตัดสินลงโทษฐานฆาตคน
โดยไม่เจตนา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 968/2474 ถูกทำร้ายที่หน้าผากและคิงจุมก 3 แห่ง
เป็นแผลสาหัส ต่อมา 14 วันตาย แต่ตายเพราะโรคประจำตัว ไม่ใช่ตายด้วย
บาดแผล ศาลฎีกาลงโทษฐานทำร้ายร่างกาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 934/2475 ถูกโทษที่กระทำความผิดถึงกระโหลกศีรษะ
อยู่ได้ 1 เดือน 8 วัน ศาลฎีกาเห็นว่า การรักษาที่อาจไม่ตาย ศาลฎีกา
ลงโทษฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา

คำพิพากษาฎีกาที่ 812/2478 ถูกทำร้ายบาดเจ็บไม่ถึงสาหัส แพทย์
เบิกความว่ารักษา 17 วันหาย เมื่อถูกทำร้ายแล้วก็ไปรักษาตัวที่บ้าน เมื่อผู้ตาย
มาที่โรงพยาบาลที่แผลมีรอยฟกช้ำไปไม่ไหว และศาลฎีกาฟังว่า บาดแผลเป็นพิษ
มีขึ้นโดยเชื้อโรคเข้าไป มีได้ตายเพราะเป็นผลโดยตรงอันเกิดจากจำเลยทำร้าย
ศาลฎีกาจึงลงโทษฐานทำร้ายร่างกาย (หมายเหตุฎีกานี้ดูเหมือนจะไม่สู้ลงรอยกับ
ฎีกาอื่น ๆ)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1178/2479 ศาลฎีกาคัดสินว่า การที่ผู้ตายรักษา
พยาบาลไม่ถึงจึงตายนั้น ไม่เป็นเหตุให้จำเลยพ้นผิดฐานฆาตกรรม

ในความผิดฐานฆาตกรรมโดยไม่เจตนา ตามคำพิพากษาฎีกาที่ใดกล่าว
มาแล้วข้างต้น คือกรณีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย
ตามมาตรา 290 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น มีความสัมพันธ์มาตรา 63 ในเรื่องนี้
มีความเห็นที่ไม่ตรงกันอยู่ จึงจะได้พิจารณาถึงกันในบทที่ 4 ต่อไป

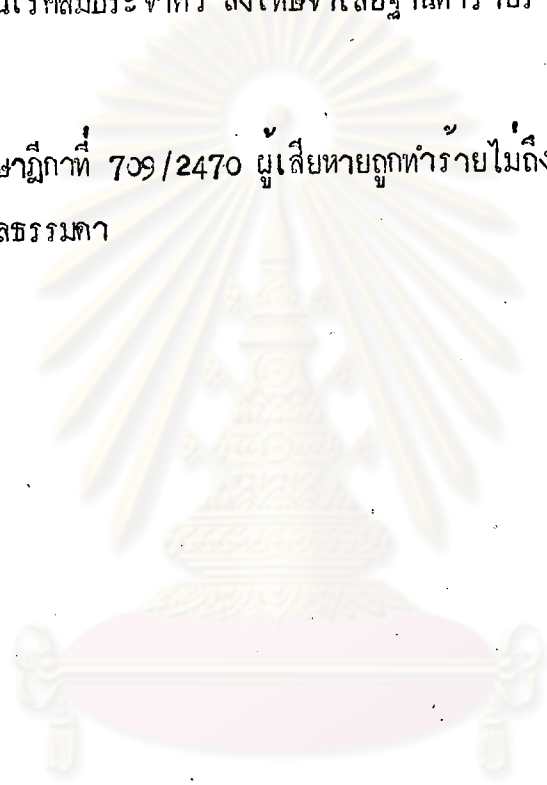
แม้ว่ามาตรา 63 จะได้บัญญัติให้ถือเอาผลกรรมตา ในกรณีกฎหมาย
บัญญัติให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเพราะผลแห่งการกระทำ ศาลก็ยังคงถือแนว
คำพิพากษาก่อนใช้ประมวลกฎหมายอาญา คือ แมว่าผลที่เกิดขึ้นจะเนื่องด้วย
ความผิดของผู้ถูกกระทำ หรือบุคคลภายนอก รวมอยู่ด้วย ก็ยังถือว่าเป็นผลกรรมตา¹

¹ โภกเมน ภัทรภิรมย์, หน้า 109

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 255/2472 จำเลยข่มขืนกระทำชำเราคนป่วย
แล้วคนป่วยเกิดตายถือไม่ได้ว่าการตายเป็นผลกรรมตาของการข่มขืนกระทำชำเรา
เมื่อไม่มีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายจึงลงโทษจำเลยไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 968/2474 ผู้เสียหายถูกพันบาทเจ็บสาหัสแล้วเป็น
ลมชักคืนตาย ซึ่งเป็นโรคลมประจำตัว ลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกายสาหัส
เท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 709/2470 ผู้เสียหายถูกทำร้ายไม่ถึงบาดเจ็บสูงขึ้นไป
เป็นไขตาย ไม่ใช่ผลกรรมตา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย